

Τύποι δεσμού, αυτοεκτίμηση και ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS

Επιμέλεια:

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛΟΓΛΟΥ

*Τελεόφοιτος Τμήματος Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΑΜ: 1471*

Επιβλέπων Καθηγητής:

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΦΕΤΣΙΟΣ, Ph.D.

Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Ψυχολογίας

Πτυχιακή Εργασία

Ρέθυμνο, 2005

Περίληψη

Σε αυτήν την εργασία εξετάσαμε τις σχέσεις ανάμεσα στους τύπους δεσμού, την αυτοεκτίμηση και την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά απέναντι στο AIDS. Συσχετίσεις παρατηρήθηκαν κυρίως στις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στο AIDS. Μόνο η διάσταση άγχους συσχετίστηκε με αποφυγή σεξουαλικά επικίνδυνων συμπεριφορών. Η αυτοεκτίμηση είχε μηδενική συσχέτιση με τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές σε αυτήν την έρευνα. Η ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά εξετάζεται μέσα από ένα εξελικτικό πρίσμα. Συζητούνται επίσης προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Keywords

Τύποι δεσμού, συμπεριφορές υγείας, σεξουαλικότητα, AIDS, αυτοεκτίμηση

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
<u>Μέρος 1^ο</u>	
Κεφάλαιο 1.1: Aids και ριψοκίνδυνη συμπεριφορά	5
Κεφάλαιο 1.2: Γενικά στοιχεία της θεωρίας δεσμού	9
Κεφάλαιο 1.3: Τύποι δεσμού, σεξουαλικότητα, ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS και ο ρόλος του φύλου	16
Κεφάλαιο 1.4: Αυτοεκτίμηση και ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά	20
<u>Μέρος 2^ο</u>	
Κεφάλαιο 2.1: Υποθέσεις	23
Κεφάλαιο 2.2: Μεθοδολογία	24
Κεφάλαιο 2.3: Αποτελέσματα	26
Κεφάλαιο 2.4: Συζήτηση	35
Βιβλιογραφία	41
Ευρετήριο Πινάκων	50

Εισαγωγή

Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχει ενταθεί ιδιαίτερα η έρευνα γύρω από τις σχέσεις μεταξύ των τύπων δεσμού και διαφόρων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας. Ο σκοπός ήταν να κατανοηθεί καλύτερα η δομή της και η αλληλεπίδραση του ατόμου με τους σημαντικούς άλλους, δηλαδή τους γονείς σε πρώτη φάση και τους συντρόφους μεταγενέστερα. Ένας άλλος στόχος ήταν να μπορέσουμε να κατανοήσουμε πως σχηματίζονται τα πρώτα γνωστικά συστήματα ενός ανθρώπου τα οποία χρησιμοποιεί μετά, καθώς φαίνεται, σε όλη την διάρκεια της ζωής του, με ελάχιστες αλλαγές. Μέχρι στιγμής έχουν γίνει πολλές έρευνες πάνω στην συσχέτιση μεταξύ των τύπων δεσμού και διαφόρων συμπεριφορών όπως π.χ. την κοινωνική στήριξη (Collins & Feeney, 2000; Simpson, Rholes & Nelligan, 1992; Asendorpf & Wilpers, 2000), την αποκάλυψη (Keelan, Dion & Dion, 1998; Mikulincer & Nachshon, 1991), την αντιμετώπιση διαφόρων αντίξοων συμβάντων στην ζωή του ατόμου όπως είναι το διαζύγιο (Birnbbaum, Orr, Mikulincer & Florian, 1997), ο πόλεμος (Mikulincer, Florian & Weller, 1993) και το πένθος (Mikulincer & Florian, 1996). Λίγες όμως έρευνες έχουν συνδέσει τους τύπους δεσμού με τις συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο ή προστατεύουν την υγεία. Με την άνοδο του κλάδου της ψυχολογίας της υγείας και της ψυχοανοσολογίας τα τελευταία χρόνια αυτό το κενό μάλλον θα πληρωθεί. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την συμπεριφορά από πολύ μικρή ηλικία σε καθοριστικό βαθμό είναι η αυτοεκτίμηση. Η αυτοεκτίμηση παίζει σημαντικό ρόλο στην ποιότητα ζωής του ατόμου, στην ψυχολογική του ανάπτυξη και στις στρατηγικές που ακολουθεί στην αλληλεπίδραση με άτομα του κοινωνικού του περιγύρου. Και αυτό το χαρακτηριστικό φαίνεται να διαμορφώνεται στα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου και έχει μεγάλη σχέση, όπως και ο τύπος δεσμού, με τις πρώτες κοινωνικές επαφές του παιδιού με τους γονείς. Έχει δειχθεί επίσης ότι η αυτοεκτίμηση σχετίζεται και με τον τύπο δεσμού (Park, Crocker & Mickelson, 2004; Collins & Read, 1990)

Την τελευταία εικοσαετία με την εμφάνιση και την ραγδαία εξάπλωση του ιού HIV και της νόσου του AIDS με όλες τις ιδιομορφίες του, έχει επέλθει μία τεράστια αλλαγή στην ανάλυση και κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την σεξουαλική συμπεριφορά. Πλέον συμπεριφορικοί παράγοντες που μέχρι πρότινος ήταν άσχετοι με την υγεία και την επιβίωση προστέθηκαν στην λίστα των στοιχείων που μπορούν να βάλουν ένα άτομο σε κάποια ομάδα υψηλού κίνδυνου. Βασικά

δομικά στοιχεία της συμπεριφοράς μπορούν να αυξάνουν τις πιθανότητες ένα άτομο να έρθει σε επαφή και να κολλήσει τον ιό HIV. Έχει επέλθει λοιπόν η ανάγκη της εμπειρικής διερεύνησης αυτών των στοιχείων έτσι ώστε να υπάρξει μία σαφέστερη εικόνα αυτών των στοιχείων που μπορεί να σχετίζονται με αυξημένη πιθανότητα να κολλήσει κάποιος τον ιό HIV. Η γνώση αυτή θα χρησιμοποιηθεί έτσι ώστε να μπορέσουν να σχεδιαστούν κάποιες παρεμβάσεις για την ενημέρωση των ατόμων αυτών.

Η εργασία που ακολουθεί είναι μία προσπάθεια συσχέτισης του επιπέδου αυτοεκτίμησης, των τύπων δεσμού και της ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς απέναντι στο AIDS, με έμφαση στις διαφορές μεταξύ των φύλων, αφού η έρευνα έχει δείξει ότι ο παράγοντας του φύλου έχει ρυθμιστικό ρόλο στην σεξουαλική συμπεριφορά (Oliver & Hyde, 1993). Θα παρουσιαστούν εν περιλήψει τα ερευνητικά δεδομένα γύρω από την ριψοκίνδυνη συμπεριφορά, τα κύρια σημεία της θεωρίας δεσμού, και η αυτοεκτίμηση και πώς αυτή συνδέεται με την θεωρία δεσμού. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα ευρήματα που συνδέουν την αυτοεκτίμηση και τους τύπους δεσμού με τις συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία και θα παρουσιαστούν τα ερευνητικά ευρήματα της έρευνας. Η εργασία θα κλείσει με μία συζήτηση των συμπερασμάτων, ανακεφαλαίωση και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Κεφάλαιο 1.1: Aids και ριψοκίνδυνη συμπεριφορά

Η εργασία που ακολουθεί πραγματοποιήθηκε για να διερευνηθεί ένα μικρό κομμάτι της σεξουαλικής συμπεριφοράς στην ελληνική κοινωνία, και ειδικότερα η ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS, δεδομένου ότι τα τελευταία χρόνια το AIDS έχει επανέλθει με τα ποσοστά των φορέων να αυξάνονται παγκοσμίως, αλλά και στην Ελλάδα συγκεκριμένα. Οι εκτιμώμενοι φορείς του ιού παγκοσμίως ήταν στο τέλος του 2003 40 εκατομμύρια, ενώ στην Ελλάδα είναι περίπου 15.000 (WHO, 2004). Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που εντείνουν την εξάπλωση του ιού είναι και οι συμπεριφορές που προάγουν την υγεία, ή την βάζουν σε κίνδυνο. Οι συμπεριφορές υγείας μπορούν να οριστούν σαν τις δράσεις που κάνουν οι άνθρωποι για να διατηρήσουν ή να βελτιώσουν την υγεία τους (Kasl & Cobb, 1966). Οι συμπεριφορές που σχετίζονται με την υγεία επηρεάζονται από κοινωνικούς παράγοντες, χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και ψυχολογικούς παράγοντες όπως είναι οι πεποιθήσεις και οι στάσεις (Leventhal, Prochaska & Hirschman, 1985). Δεδομένου ότι οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες είναι πιο ευάλωτες λόγω της πιο ελεύθερης σεξουαλικής τους συμπεριφοράς επιβάλλεται η μεγαλύτερη κατανόηση των παραγόντων και των λόγων που οδηγούν στην ριψοκίνδυνη συμπεριφορά. Η ριψοκίνδυνη συμπεριφορά μπορεί να είναι σεξ χωρίς προφυλακτικό, συχνή αλλαγή συντρόφων, σεξ με ομάδες υψηλού κινδύνου, χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών με κοινές βελόνες και πρακτικές υψηλού κινδύνου όπως πρωκτικό σεξ. Αν και η συνολική κατανόηση των ριψοκίνδυνων συμπεριφορών φαίνεται να είναι ο καλύτερος τρόπος για την πρόληψή τους προσπάθειες που έχουν γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν ναυαγήσει (Gardner & Wilcox, 1993). Στην Ελλάδα δεν έχει γίνει ακόμη καμία τέτοια προσπάθεια δεδομένης και της εμβρυακής κατάστασης της επιστημονικής έρευνας αλλά και των προκαταλήψεων της κοινωνίας.

Η μείωση των ριψοκίνδυνων συμπεριφορών φαίνεται να είναι ο καλύτερος τρόπος για να περιοριστεί η εξάπλωση της νόσου. Ιδιαίτερα αποτελεσματική μέθοδος είναι η εφαρμογή προγραμμάτων για την ενημέρωση για το ασφαλές σεξ. Πολλοί άνθρωποι έχουν περιορισμένες γνώσεις για την μετάδοση και την εξάπλωση της νόσου με αποτέλεσμα να παίρνουν ανεπαρκείς, ή και μηδενικές προφυλάξεις (St. Lawrence, 1993). Γενικά οι ομοφυλόφιλοι άντρες είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το AIDS, οι ετεροφυλόφιλοι έφηβοι πολύ λιγότερο, και κάποιες ομάδες υψηλού

κινδύνου, όπως ναρκομανείς, έχουν πολύ μικρή ενημέρωση (Leblanc, 1993). Θα περίμενε κανείς ότι η ενημέρωση και η επιμόρφωση θα ήταν αρκετή για τον δραστικό περιορισμό τέτοιων συμπεριφορών. Δυστυχώς το ποσοστό της διακύμανσης της σεξουαλικής συμπεριφοράς που ελέγχεται από γνωστικούς παράγοντες είναι γενικά μικρό, περίπου 20% ή και λιγότερο (Abraham, Sheeran, Speers & Abrams, 1992; Campbell, Perlaui & DeBro, 1992). Έρευνες έχουν δείξει ότι η επαρκής ενημέρωση για τον τρόπο μετάδοσης του ιού HIV και τις μοιραίες επιπτώσεις της νόσου δεν ήταν αρκετές για να αλλάξει η συμπεριφορά διαφόρων ομάδων υψηλού κινδύνου (DiClemente, Lanier, Horan & Lodico, 1991; Kalichman & Hunter, 1992). Παρόμοια ήταν τα αποτελέσματα σε παντρεμένες γυναίκες που ήξεραν ότι οι άντρες τους έχουν εξωσυζυγικές σχέσεις (Hebling & Guimaraes, 2004). Σε αυτήν την ποιοτική έρευνα, παρά την ενημέρωση ότι η πλειοψηφία των γυναικών που μολύνονται στην δική τους ηλικιακή ομάδα μολύνεται από τον μόνιμο σύντροφό τους (Paiva, Latorre, Gravato & Lacerda, 2002), η συμπεριφορά τους δεν άλλαξε.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι πρέπει να σταματήσουν οι προσπάθειες για ενημέρωση ή ότι δεν έχουν κανένα αποτέλεσμα. Γενικά η συμπεριφορά μας έχει αλλάξει από τότε που εντοπίστηκαν οι ομάδες και οι συμπεριφορές υψηλού κινδύνου (Curran, 1985; Martin, 1986). Αλλά η απλή ενημέρωση δεν φτάνει. Χρειάζεται μια συνολική προσπάθεια αλλαγής της παιδείας στο θέμα της προφύλαξης από το AIDS. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση που διδάσκεται στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (αλλά όχι και στην Ελλάδα) είναι μία καλή αρχή. Έχει δειχθεί ότι παράλληλα με τις συνολικές μεθόδους πρέπει να χρησιμοποιηθούν και παρεμβάσεις ειδικευμένες για κάθε ομάδα υψηλού κινδύνου που τονίζουν την ταύτιση και την μίμηση προτύπων για την περαιτέρω μείωση συμπεριφορών που αυξάνουν τον κίνδυνο για το AIDS (Solomon & DeJong, 1986). Μία ιδιαίτερα υποσχόμενη μέθοδος για την αντιμετώπιση αυτών των συμπεριφορών είναι η αλλαγή των αντιλήψεων των ανθρώπων για τον κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται όπως και την πεποίθησή τους ότι μπορούν να ελέγξουν την έκθεσή τους στον ιό HIV (Kline & Strickler, 1993). Κι αυτό γιατί έχει δειχθεί ότι η αντίληψη του κινδύνου σχετίζεται θετικά με τις συμπεριφορές υγείας (McKusker et al., 1989).

Όμως για διάφορους λόγους οι άνθρωποι δεν αισθάνονται πάντα να απειλούνται από το AIDS ή πιστεύουν ότι δεν μπορούν να ελέγξουν την έκθεσή τους στον ιό. Αυτό συνέβη και στην πιο πάνω έρευνα (Hebling & Guimarães, 2004) όπου οι γυναίκες πίστευαν ότι δεν μπορούσαν να πουν στον άντρα τους να χρησιμοποιήσει

προφυλακτικό για να μην εκληφθεί αυτό ως παραδοχή ύπαρξης εξωσυζυγικής σχέσης από την πλευρά τους, αν και οι ίδιες ήξεραν ότι ο άντρας τους είχε εξωσυζυγική σχέση. Οι άντρες δείχνουν να νοιώθουν ότι δεν βρίσκονται σε κίνδυνο να κολλήσουν τον ιό HIV, ακόμη και αν είχαν επαφές και με άλλες γυναίκες εκτός από τις συζύγους τους. Οι λόγοι που πρόβαλλαν για αυτήν την εκλογίκευση ήταν οι εξής: δεν ήταν ομοφυλόφιλοι, άρα δεν ανήκαν σε ομάδα υψηλού κινδύνου και γνώριζαν τα άτομα με τα οποία σχετίζονταν, τα εμπιστεύονταν, άρα δεν βρίσκονταν σε κίνδυνο (Guimarães, 1994). Σε μία άλλη έρευνα (Moore & Rosenthal, 1993) το 63% των έφηβων έκριναν την ανδρική σεξουαλικότητα σαν «ανεξέλεγκτη» σε αντίθεση με 13% που έκρινε την γυναικεία σεξουαλικότητα ως «ανεξέλεγκτη». Οπότε δεν υπάρχει νόημα να ζητήσει μια κοπέλα από ένα αγόρι να φορέσει προφυλακτικό, ούτε το αγόρι σκέφτεται να διακόψει την πράξη αφού έτσι επιβεβαιώνει στον εαυτό του την πεποίθηση ότι η σεξουαλικότητά του είναι ανεξέλεγκτη. Το κοινωνικό στερεότυπο του σεξ ως κάτι μυστηριώδες και πέρα από τον έλεγχό μας επιτρέπει στους ανθρώπους να δέχονται την ριψοκίνδυνη συμπεριφορά σαν «φυσική». Οι ασφαλείς συμπεριφορές με τον προγραμματισμό που τις διακρίνει δεν εκπληρώνουν το στερεότυπο του πάθους που περιλαμβάνει την έλλειψη του ελέγχου και την κατάλυση της λογικής (Ingham, Woodcock & Stenner, 1992). Βλέπουμε λοιπόν ότι ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν είναι οι δυναμικές της σεξουαλικότητας. Η σεξουαλικότητα είναι ένα κεντρικό κομμάτι της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου και παίζει πολύ μεγάλο ρόλο στο πως αυτός αντιλαμβάνεται τον εαυτό του. Αν ο αυθορμητισμός στο σεξ θεωρείται από κάποιον κεντρικό στοιχείο της σεξουαλικότητάς του, η γνώση για τους τρόπους μετάδοσης του AIDS δεν θα τον κάνει να αλλάξει την συμπεριφορά του (McKusick, Horstman & Coates, 1985).

Ένα άλλο εύρημα είναι ότι οι άνθρωποι φαίνεται να έχουν μία «μαγική σκέψη» όσον αφορά το AIDS: υπερβάλλουν στις αντιδράσεις τους όταν έρχονται σε επαφή με κάποιον φορέα αλλά παίρνουν ανεπαρκείς προφυλάξεις στην σεξουαλική τους ζωή, μη φορώντας προφυλακτικό ακόμα και στις πιο επιπόλαιες συννευρέσεις. Επίσης, η επικινδυνότητα ενός ατόμου φαίνεται να σχετίζεται με την κοινωνική του θέση και το κατά πόσο είναι αρεστός αυτός σε μας (Nemeroff, 1995).

Η προηγούμενη σεξουαλική συμπεριφορά είναι ένας ισχυρός προγνωστικός δείκτης για την μελλοντική συμπεριφορά απέναντι στο AIDS. Οι άνθρωποι καθώς αποκτούν περισσότερη εμπειρία υιοθετούν μία σεξουαλική συμπεριφορά που τους καθορίζει όλο και περισσότερο. Για παράδειγμα, άνθρωποι οι οποίοι είχαν

μεγαλύτερο αριθμό σεξουαλικών συντρόφων, κυρίως ανώνυμων, και δεν χρησιμοποιούσαν προφυλακτικό στο παρελθόν, τείνουν να συνεχίζουν αυτές τις συμπεριφορές και να μην την αλλάζουν (Aspinwall et al., 1991; van der Velde & Van der Pligt, 1991).

Η ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS είναι ένα περίπλοκο θέμα το οποίο δεν έχει να κάνει μόνο με την ενημέρωση. Η σεξουαλική συμπεριφορά είναι κάτι πολύ δύσκολο να αλλάξει και χρειάζονται επίμονες προσπάθειες και προσεκτικά σχεδιασμένες παρεμβάσεις για να επιτευχθεί ο στόχος, η μείωση δηλαδή αυτών των συμπεριφορών και συνακόλουθα η αναχαίτιση της εξάπλωσης του ιού του AIDS.

Κεφάλαιο 1.2: Γενικά στοιχεία της θεωρίας δεσμού

Η θεωρία δεσμού θεμελιώθηκε από τον Άγγλο ψυχαναλυτή και ψυχίατρο John Bowlby με το τρίτομο έργο του *Attachment and Loss* (1973, 1980, 1969/1982). Επηρεασμένος σε μεγάλο βαθμό από την Ηθολογία, την μελέτη δηλαδή της συμπεριφοράς των ζώων, και την θεωρία των γενικών συστημάτων, έναν κλάδο της βιολογίας ο οποίος ερευνά τις γενικές αρχές όλων των βιολογικών συστημάτων. Ο Bowlby από την αρχή έδειξε ενδιαφέρον για τις επιπτώσεις στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του αποχωρισμού από τους γονείς. Αυτό ήταν ένα μεγάλο πρόβλημα στην Βρετανία κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που οι γονείς έστελναν τα παιδιά τους στην επαρχία για να γλιτώσουν από τους βομβαρδισμούς (Pervin & John, 1999). Η φύση κατά τον Bowlby μας έχει εξοπλίσει με κάποια συμπεριφορικά συστήματα που προάγουν την πιθανότητα της επιβίωσης και της αναπαραγωγικής επιτυχίας. Τέτοια συμπεριφορικά συστήματα είναι το σύστημα δεσμού, το εξερευνητικό σύστημα, το σύστημα φροντίδας και το σεξουαλικό σύστημα. Τα συστήματα αυτά ενυπάρχουν σε κάθε βρέφος σαν ένα κομμάτι της εξελικτικής μας κληρονομιάς (Ainsworth, 1989). Ο κύριος τροφός, η φιγούρα δεσμού, γίνεται για το βρέφος ένα «ασφαλές καταφύγιο», μία «βάση» από την οποία το παιδί αργότερα, όταν αποκτήσει κινητικότητα, αρχίζει να απομακρύνεται όλο και πιο πολύ για να εξερευνήσει το περιβάλλον του. Η ενεργοποίηση του συστήματος δεσμού όταν το βρέφος αποκτά κινητικότητα και αρχίζει να αντιλαμβάνεται τα αντικείμενα ως μόνιμα έχει μία εξελικτική λογική. Το σύστημα δεσμού δεν το αφήνει να απομακρυνθεί πάρα πολύ από τον τροφό ενώ εξερευνά, ενώ ενεργοποιεί την εξερεύνηση όταν βρίσκεται κοντά στον τροφό (Ainsworth, 1967).

Ο Bowlby υποστήριξε, επηρεασμένος από την Ηθολογία ότι αυτά τα συστήματα υπάρχουν σε όλα τα θηλαστικά. Επειδή τα βρέφη των θηλαστικών είναι συνήθως πολύ ευπαθή, βασίζονται σε άλλους για την επιβίωσή τους: την παροχή τροφής, στέγης και την προστασία από τους εχθρούς. Το σύστημα δεσμού είναι υπεύθυνο για τον σχηματισμό ισχυρών συναισθηματικών δεσμών με σημαντικούς άλλους. Ο Bowlby πρότεινε ότι το σύστημα δεσμού ενεργοποιείται σαν απάντηση σε τρεις τύπους απειλών: Πρώτον, εσωτερική δυσφορία λόγω πείνας, πόνου ή συναισθηματικών λόγων. Δεύτερον, εξωτερικές απειλές για την ασφάλεια του βρέφους. Τρίτον, απειλές στην διαθεσιμότητα του τροφού στον οποίο έχει

προσκολληθεί το βρέφος. Η ενεργοποίηση του συστήματος δεσμού σαν απάντηση σε αυτές τις απειλές εκφράζεται με την αναζήτηση του τροφού και την επικοινωνία της δυσφορίας του ζητώντας ανακούφιση. Με τις πρώτες εμπειρικές έρευνες δείχθηκε ότι το σύστημα δεσμού δεν ενεργοποιείται μόνο σε αυτές τις συνθήκες αλλά λειτουργεί διαρκώς δίνοντας στα βρέφη μία διαρκή αίσθηση ασφάλειας (Sroufe & Waters, 1977). Σε ιδανικές συνθήκες ο τροφός ανταποκρίνεται γρήγορα φροντίζοντας τις ανάγκες του βρέφους, ανακουφίζοντας και καθησυχάζοντάς το. Από τις προσωπικές διαφορές ανάμεσα στις αντιδράσεις των τροφών στις εκκλήσεις του βρέφους προκύπτουν και οι διαφορετικοί τύποι δεσμού, τους οποίους αναπτύσσει για να ανταποκριθεί όσο καλύτερα γίνεται, από μία εξελικτική σκοπιά, στον τρόπο φροντίδας του τροφού, ή την απουσία αυτής.

Ο Bowlby (1973, 1980, 1969/1982) επέκτεινε την θεωρία του υποστηρίζοντας πως τα παιδιά σχηματίζουν *ενεργά μοντέλα δεσμού* (working models of attachment). Τα ενεργά μοντέλα είναι εσωτερικές αναπαραστάσεις που το άτομο σχηματίζει για τους άλλους και για τον εαυτό του. Η βάση για αυτές τις νοητικές αναπαραστάσεις είναι η αλληλεπίδραση με τους σημαντικούς άλλους τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Η συναισθηματική διαθεσιμότητα και ανταπόκριση των σημαντικών άλλων στις ανάγκες του παιδιού είναι αυτές που σχηματίζουν τα ενεργά μοντέλα (Bretherton, 1985). Τα ενεργά μοντέλα ξεκινούν σαν απλές νοητικές αναπαραστάσεις των προσπαθειών του παιδιού να νοιώσει ασφάλεια και να πετύχει την ικανοποίηση των αναγκών του. Στην πορεία αυτά αποκρυσταλλώνονται σε πιο γενικευμένες στάσεις και προσδοκίες για την διαθεσιμότητα των άλλων, τις προθέσεις και τις αντιδράσεις τους σε περίπτωση ανάγκης, καθώς και την αξία του εαυτού. Τα ενεργά μοντέλα μόλις παγιωθούν χρησιμεύουν αργότερα στην πρόβλεψη της συμπεριφοράς των ανθρώπων με τους οποίους σχετιζόμαστε χωρίς να χρειάζεται να κάνουμε μία εκτίμηση από την αρχή κάθε φορά (Main, Kaplan & Cassidy, 1985).

Βλέπουμε λοιπόν ότι η συμπεριφορά των σημαντικών άλλων κατά την πρώιμη παιδική ηλικία είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την μετέπειτα εικόνα του εαυτού και της αυτοεκτίμησης, κάτι το οποίο θα εξετασθεί παρακάτω.

Αν και οι εμπειρίες του κάθε παιδιού, όπως και οι νοητικές του αναπαραστάσεις για τον εαυτό του και τους άλλους, είναι μοναδικές, έχουν προκύψει από την εμπειρική έρευνα κάποια επαναλαμβανόμενα μοτίβα συμπεριφοράς στην ποιότητα της σχέσης μεταξύ του βρέφους και τροφού. Η πρώτη επαλήθευση της θεωρίας του Bowlby ήταν η δουλειά της Mary Ainsworth στο πανεπιστήμιο Johns

Hopkins. Η Ainsworth επινόησε μία διαδικασία σε εργαστηριακά πλαίσια, την *Παράξενη Κατάσταση (Strange Situation)*. Σε αυτήν την δοκιμασία τα βρέφη ξεκινούσαν να παίζουν παρουσία της μητέρας τους. Μετά από λίγο ένας ξένος έμπαινε στο δωμάτιο και καθόταν. Η μητέρα σηκωνόταν και έφευγε. Το βρέφος έμενε μόνο του με τον ξένο για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Μετά από λίγο η μητέρα επέστρεφε. Η δοκιμασία στην ουσία μετρούσε τις αντιδράσεις του βρέφους όταν έφευγε η μητέρα του και η συμπεριφορά του όταν τελικά επέστρεφε. Οι παρατηρήσεις της την οδήγησαν στο να κατατάξει την συμπεριφορά των βρεφών, η οποία η ίδια υποστήριξε ότι ενεργοποιούνται από το σύστημα δεσμού, σε τρεις κατηγορίες: τον ασφαλή, τον αποφευκτικό και τον αμφιθυμικό τύπο δεσμού (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978). Αυτοί οι τύποι δεσμού φαίνεται να σχετίζονται στενά με τις διαφορές ανάμεσα στην διαθεσιμότητα και την φροντίδα του τροφού και πιστεύεται ότι είναι οι συμπεριφορικές αντανάκλασεις της ψυχολογικής οργάνωσης του συστήματος δεσμού (Rothbard & Shaver, 1994). Οι τύποι δεσμού αναφέρονται σε ενεργά εσωτερικά μοντέλα για τις σχέσεις τα οποία δεν ρυθμίζουν μόνο την συμπεριφορά και τα συναισθήματα αλλά και την προσοχή, την μνήμη και την αντίληψη (Main et al., 1985). Επίσης φαίνεται τα ποσοστά αυτών των τριών τύπων δεσμού στον γενικό πληθυσμό να είναι σταθερά, με τους ασφαλείς να αντιστοιχούν σε περίπου 60%, τους αποφευκτικούς στο 25% και τους αμφιθυμικούς στο εναπομείναν 15% (Ainsworth et al., 1978).

Ένα βρέφος με ασφαλή τύπο δεσμού είναι ευαίσθητο στην απουσία της μητέρας του, ανησυχεί όταν αυτή φεύγει και την αποζητά. Όταν αυτή γυρίζει, την καλωσορίζουν, παρηγορούνται από την φροντίδα της και συνεχίζουν το παιχνίδι και την εξερεύνηση (Ainsworth et al., 1978). Ένα τέτοιο μωρό είναι πιο πιθανό να έχει τροφούς οι οποίοι ανταποκρίνονται στις ανάγκες του βρέφους γρήγορα και αποτελεσματικά και ταυτόχρονα το αφήνουν ελεύθερο να εξερευνήσει, παρέχοντάς του μία «ασφαλή βάση», όπως την περιέγραψε ο Bowlby. Αυτά τα μωρά είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους και τις ικανότητές τους (θετικό εσωτερικό μοντέλο του εαυτού) και εμπιστοσύνη στην διαθεσιμότητα, την καλοσύνη και την αξιοπιστία των άλλων (θετικό εσωτερικό μοντέλο των άλλων). Αυτά τα μοντέλα παρέχουν μία βάση για την προσωπική αυτεπάρκεια και τις υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις στην συνέχεια της ζωής τους (Weinfield, Sroufe, Egeland & Carlson, 1999).

Βρέφη με αποφευκτικό τύπο δεσμού διαμαρτύρονται ελάχιστα όταν φεύγει η μητέρα τους, αλλά όταν αυτή γυρίζει την αποφεύγουν στρέφοντας το κεφάλι ή το βλέμμα, ή απομακρύνονται. Τα βρέφη αυτά δεν είναι αδιάφορα προς την απουσία της μητέρας τους, αλλά δεν εκφράζουν τα αρνητικά τους αισθήματα. Σε μία έρευνα βρέθηκε ότι όταν τα βρέφη με δεσμό αποφυγής συμμετείχαν σε ένα ανταγωνιστικό παιχνίδι με έναν ενήλικα και έχαναν, έδειχναν την δυσαρέσκειά τους κατά την διάρκεια του παιχνιδιού που δεν υπήρχε βλεμματική επαφή με τον αντίπαλο. Μόλις όμως τελείωνε το παιχνίδι, τα βρέφη έκρυβαν τα αρνητικά τους συναισθήματα και αντικαθιστούσαν την δυσαρέσκεια με χαμόγελο, σε αντίθεση με τα ασφαλή, που έδειχναν την δυσαρέσκειά τους μετά το πέρας του παιχνιδιού. Φαίνεται ότι τα ανασφαλή βρέφη έχουν μάθει να μην δείχνουν τα αρνητικά τους συναισθήματα σε κοινωνικές περιστάσεις (Lutkenhaus, Grossmann & Grossmann, 1985). Τέτοια παιδιά είναι πιο πιθανό να είχαν τροφούς οι οποίοι ανταποκρίνονταν συνεπώς αλλά αρνητικά στις εκκλήσεις τους για ασφάλεια και ζεστασιά, με το να είναι ψυχροί, απόμακροι, θυμωμένοι ή απορριπτικοί. Αυτοί οι τροφοί αποδοκιμάζουν ενεργά την έκφραση αρνητικών συναισθημάτων και αποσύρονται από τα παιδιά τους όταν αυτά το εκφράζουν αρνητικό συναίσθημα (όχι όμως και όταν εκφράζουν θετικό συναίσθημα) (Main, 1990; Grossmann, Grossmann & Schwan, 1986). Για να μπορέσει ένα βρέφος να πάρει φροντίδα από έναν τέτοιο τροφό θα πρέπει είτε να την ζητήσει χωρίς να δείξει δυσφορία είτε να απενεργοποιήσει την τάση να ζητάει βοήθεια όταν νοιώθει δυσφορία, αναπτύσσοντας μία μέθοδο αντιμετώπισης. Έτσι στο υπόλοιπο της ζωής τους οι άνθρωποι με αποφευκτικό τύπο δεσμού νοιώθουν άβολα με την συναισθηματική εγγύτητα και τείνουν να μην περιμένουν υποστήριξη από τους άλλους, ειδικά όταν εκφράζουν αρνητικά συναισθήματα.

Τα βρέφη με αμφιθυμικό τύπο δεσμού δυσκολεύονται να αποχωριστούν την μητέρα τους, κλαίγοντας και ψάχνοντάς την όταν αυτή φεύγει. Όταν γυρνάει αποζητούν την φροντίδα της κοιτώντας την και φωνάζοντάς την αλλά μόλις τα παίρνει στην αγκαλιά της για να τα καθησυχάσει αυτά ζητούν να τα αφήσουν και κλαίνε (Ainsworth et al., 1978). Τέτοια βρέφη είναι πιο πιθανό να είχαν τροφούς που δεν ανταποκρίνονταν στις ανάγκες τους, που ήταν ασυνεπής και αναξιόπιστοι στις αντιδράσεις τους. Σχηματίζουν αρνητικά εσωτερικά μοντέλα για τον εαυτό τους, για τους άλλους ή και για τους δύο. Στις κατοπινές τους σχέσεις επαγρυπνούν συνεχώς για την διαθεσιμότητα και τα συναισθήματα των άλλων, νοιώθοντας ιδιαίτερα την

ανάγκη για συναισθηματική εγγύτητα, επιβεβαίωση και εξάρτηση από τους άλλους (Weinfield et al., 1999).

Η έρευνα συνεχίστηκε για κάποια χρόνια επικεντρωμένη σε εργαστηριακές διαδικασίες που διερευνούσαν την ποιότητα και την συχνότητα της αλληλεπίδρασης μητέρας-βρέφους. Το επόμενο μεγάλο βήμα ήταν η μεταφορά του μοντέλου δεσμού στην ενήλικη ζωή. Είχαν γίνει ήδη κάποιες έρευνες για την συνέχεια του τύπου δεσμού στην παιδική ηλικία (Dontas, Maratos, Fafoutis & Karangelis, 1985; Main et al., 1985) αλλά δεν είχε εξακριβωθεί το κατά πόσο ο τύπος δεσμού μένει σταθερός και στην ενήλικη ζωή και με ποιο τρόπο ενεργοποιείται. Οι Hazan & Shaver (1987) πρώτοι πρότειναν και υποστήριξαν την υπόθεση ότι η ρομαντική αγάπη είναι μία διαδικασία στην οποία εμπλέκεται σε μεγάλο βαθμό το σύστημα δεσμού. Η έρευνα διεξήχθη σαν ένα ερωτικό κουίζ σε μία εφημερίδα. Από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι τα ποσοστά των τύπων δεσμού ήταν σχεδόν τα ίδια και στην ενήλικη ζωή και ότι οι άνθρωποι βιώνουν διαφορετικά την ρομαντική αγάπη ανάλογα με τον τύπο δεσμού τους. Οι στάσεις για τις σχέσεις συσχετίστηκαν με τα ενεργά εσωτερικά μοντέλα όσον αφορά την διαθεσιμότητα και την φερεγγυότητα των εραστών καθώς και την δική τους αξία στις ερωτικές σχέσεις. Στην δεύτερη έρευνα της ίδιας εργασίας τα αποτελέσματα επαληθεύτηκαν σε ένα δείγμα φοιτητών. Είναι γεγονός ότι η έρευνα είχε κάποια μεθοδολογικά προβλήματα όπως το ότι το δείγμα δεν ήταν αντιπροσωπευτικό (καθώς αποτελούνταν από ανθρώπους που διάβαζαν την συγκεκριμένη εφημερίδα και ήταν διατεθειμένοι να απαντήσουν σε ένα ερωτικό κουίζ) και ότι η μέθοδος αυτοαναφοράς δεν είναι πάντα η καταλληλότερη για να μετρήσουμε τους τύπους δεσμού (Kobak & Sceery, 1988). Όμως άνοιξε τον δρόμο για την ραγδαία ανάπτυξη της έρευνας στον χώρο του δεσμού αφού έδωσε τα πρώτα στοιχεία για την συνέχεια του δεσμού στην ενήλικη ζωή και τον ρυθμιστικό του ρόλο στην ερωτική ζωή. Άρχισε να γίνεται μία εντυπωσιακή προσπάθεια από μια ολόκληρη γενιά επιστημόνων για την διερεύνηση των τύπων δεσμού και τις σχέσεις τους με την συμπεριφορά, την διαμόρφωση της προσωπικότητας και τις διαφορές στην εμπειρία ανάμεσα στους ανθρώπους.

Το επόμενο σημαντικό βήμα στην έρευνα δεσμού ήταν ο ορισμός της έννοιας του δεσμού ως συνισταμένη δύο διαστάσεων, αυτών της εικόνας του εαυτού και της εικόνας που έχει το άτομο για τους άλλους (Bartholomew & Horowitz, 1991). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την επέκταση των τύπων δεσμού σε τέσσερις κάτι που είχε προταθεί και παλιότερα από άλλους ερευνητές (Main et al., 1985; Sperling &

Berman, 1991). Στην έρευνα των Bartholomew & Horowitz προτάθηκε ένα μοντέλο το οποίο, ανάλογα με τον συνδυασμό των εσωτερικών μοντέλων για τον εαυτό και τους άλλους, το άτομο κατατάσσεται σε έναν από τέσσερις τύπους δεσμού: Ασφαλής, αγχώδης, αποφευκτικός, φοβικός.

Πίνακας 1: Το μοντέλο των τεσσάρων τύπων δεσμού των Bartholomew & Horowitz (1991)

Θετικός Άλλος	
<i>Ασφαλής (θετική εικόνα για τους άλλους και για τον εαυτό)</i>	<i>Αγχώδης (θετική εικόνα για τους άλλους, αρνητική για τον εαυτό)</i>
Θετικός εαυτός	Αρνητικός Εαυτός
<i>Αποφευκτικός (αρνητική για τους άλλους, θετική εικόνα για τον εαυτό)</i>	<i>Φοβικός (θετική εικόνα για τους άλλους, αρνητική για τον εαυτό)</i>
Αρνητικός Άλλος	

Οι τέσσερις τύποι δεσμού σε αυτήν την εργασία δεν ήταν τέσσερις αυστηρά καθορισμένες κατηγορίες αλλά τέσσερις «περιοχές» οι οποίες καθορίζονταν από δύο διαστάσεις: το άγχος και την αποφυγή. Αυτό είναι το μοντέλο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα. Αυτή η εργασία οδήγησε σε μία συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε να ορίζονται οι τύποι δεσμού. Θα έπρεπε να ορίζονται σαν κατηγορίες ή σαν διαστάσεις; Αν τελικά οι κατηγορίες είναι ο πιο αποδεκτός τρόπος, τι είναι καλύτερο, να χρησιμοποιηθούν αυστηρά καθορισμένες κατηγορίες ή χαλαρά οριοθετημένες ομάδες οι οποίες αλληλεπικαλύπτονται στα χαρακτηριστικά τους (Griffin & Bartholomew, 1994);

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 πολλές έρευνες έγιναν συσχετίζοντας τους τύπους δεσμού με διάφορα χαρακτηριστικά ή συμπεριφορές όπως οι συμπεριφορικές αντιδράσεις (Baldwin, Fehr, Keedian & Seidel, 1993), τα πέντε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (Shafer, 2001), την ποιότητα του γάμου (Kobak & Hazan, 1991), την σταθερότητα στις ερωτικές σχέσεις (Kirkpatrick & Davis, 1994) και την ανάπτυξη της κατάθλιψης (Carnelley, Pietromonaco & Jaffe, 1994). Έχει έτσι

συγκεντρωθεί ένα εντυπωσιακό μέγεθος εμπειρικού υλικού. Όμως δεν έχουν δειχθεί κάποια βασικά ζητήματα σε αυτόν τον τομέα. Παραδείγματος χάριν, έχει εξετασθεί ελάχιστα η πιθανότητα οι άνθρωποι να έχουν πολλαπλά συστήματα δεσμού, ένα για τους άντρες και ένα για τις γυναίκες ή διαφορετικά συστήματα για διαφορετικές περιστάσεις (Sperling & Berman, 1994). Επίσης μόνο τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει η έρευνα που συνδέει τους τύπους δεσμού με τις συμπεριφορές υγείας και την αντιμετώπιση της ασθένειας, στα πλαίσια της γενικής ακμής της ψυχολογίας της υγείας. Ακόμη μικρότερο είναι το μέγεθος της έρευνας που συνδέει την σεξουαλικότητα, τους τύπους δεσμού και τις συμπεριφορές υγείας. Αυτή η πλευρά του συστήματος δεσμού θα εξετασθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 1.3: Τύποι δεσμού, σεξουαλικότητα, ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS και ο ρόλος του φύλου

Μέχρι σήμερα λίγη είναι η προσοχή η οποία έχει δοθεί στην σύνδεση ανάμεσα στους τύπους δεσμού και τις συμπεριφορές υγείας (Brennan & Shaver, 1995; Feeney & Ryan, 1994). Ακόμη μικρότερο είναι το μέρος της έρευνας που έχει ερευνήσει την σύνδεση μεταξύ του τύπου δεσμού και των ριψοκίνδυνων συμπεριφορών απέναντι στο AIDS (Scharfe & Eldredge, 2001).

Ποια είναι όμως η σχέση ανάμεσα στην σεξουαλικότητα και τους τύπους δεσμού; Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στον δεσμό κατά την παιδική ηλικία και τον δεσμό στην ενήλικη ζωή είναι ότι στην ενήλικη ζωή ο δεσμός διαμορφώνεται μέσα από μία σεξουαλική σχέση με έναν συνομήλικο (Hazan & Shaver, 1994). Σύμφωνα με τους Shaver & Hazan (1988) η ρομαντική αγάπη απαιτεί την ενοποιημένη λειτουργία τριών διαφορετικών συμπεριφορικών συστημάτων: του συστήματος δεσμού, του σεξουαλικού συστήματος και του συστήματος φροντίδας. Το σύστημα δεσμού είναι η βάση για τα άλλα δύο. Ανάλογα με τον τύπο δεσμού του ατόμου δραστηριοποιούνται ανάλογα και οι συμπεριφορές που οδηγούν στο σεξ καθώς και οι συμπεριφορές φροντίδας προς τους άλλους. Οι άνθρωποι με ασφαλή τύπο δεσμού θα είναι πιο πιθανό να δίνουν περισσότερη έμφαση στην αμοιβαία οικειότητα και ευχαρίστηση στις σεξουαλικές σχέσεις. Οι αποφευκτικοί θα έχουν μία τάση προς την συναισθηματική απόσταση και τις πιο συχνές και ελεύθερες σεξουαλικές επαφές. Οι αγχώδεις χρησιμοποιούν το σεξ για να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για αγάπη, ασφάλεια και εγγύτητα.

Μία άλλη θεωρητική προσέγγιση στην σύνδεση των τύπων δεσμού με την σεξουαλικότητα είναι και διατύπωση της έννοιας του κοινωνικοσεξουαλικού προσανατολισμού (*sociosexual orientation*) σαν μία διάσταση η οποία στο ένα της άκρο έχει τα άτομα τα οποία έχουν περισσότερους σεξουαλικούς συντρόφους, περισσότερες επιπόλαιες επαφές, περισσότερες φαντασιώσεις και περισσότερη ανεκτικότητα προς το σεξ χωρίς συναισθηματικό δέσιμο. Στο άλλο της άκρο είναι τα άτομα τα οποία έχουν τις αντίθετες συμπεριφορές και στάσεις. Πιστεύεται ότι οι πρώτες κοινωνικές εμπειρίες, οι οποίες διαμορφώνουν και αντανακλώνται από τον τύπο δεσμού, έχουν μία τεράστια επίδραση στην διαμόρφωση της

κοινωνικοσεξουαλικότητας. Έτσι, οι ασφαλείς θα είναι πιο κοντά στο ένα άκρο της κλίμακας, αποζητώντας πιο σταθερές και ασφαλείς σχέσεις, οι αποφευκτικοί στο άλλο, και οι αγχώδεις θα αποζητούν μεν σταθερές σχέσεις επιδεικνύοντας όμως μία εμμονή με την εγγύτητα (Simpson & Gangestad, 1991).

Τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι οι τύποι δεσμού διαφέρουν στην σεξουαλική συμπεριφορά. Οι άνθρωποι με αποφευκτικό τύπο δεσμού αναφέρουν λιγότερες και λιγότερο έντονες ερωτικές εμπειρίες και υιοθετούν ένα στυλ σχέσεων που χαρακτηρίζεται από μειωμένη δέσμευση, την αντίληψη του σεξ σαν κάτι το οποίο είναι απλά ικανοποιητικό και όχι σαν μία έκφραση εγγύτητας, και την μεγαλύτερη αποδοχή πολλαπλών σχέσεων (Feeney & Noller, 1990). Οι άνθρωποι με αγχώδη τύπο δεσμού αντιθέτως αναφέρουν περισσότερες και πιο έντονες ερωτικές εμπειρίες με ταχύτατη συναισθηματική και σωματική ανάμειξη (Hazan & Shaver, 1987). Στην παρούσα έρευνα η ρισοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS νοείται ως μεγαλύτερος αριθμός σεξουαλικών συντρόφων, μεγαλύτερος αριθμός επιπόλαιων σεξουαλικών επαφών και περισσότερες φαντασιώσεις με άτομα πέρα από τον παρόντα σύντροφο. Στην πρώτη έρευνα που εξέτασε τις σχέσεις μεταξύ των τύπων δεσμού και των ρισοκίνδυνων συμπεριφορών βρέθηκε ότι οι αποφευκτικοί είχαν περισσότερους σεξουαλικούς συντρόφους, υψηλότερο αριθμό συντρόφων που εκτιμούσαν ότι θα είχαν στο μέλλον και περισσότερες φαντασιώσεις για κάποιον άλλον πέρα από τον σύντρόφό τους, σε αντίθεση με τους ασφαλείς και τους αγχώδεις (Brennan & Shaver, 1995). Σε αυτήν την έρευνα δεν χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο των τεσσάρων τύπων δεσμού αλλά αυτό το τριών. Με αυτόν τον τρόπο χάνεται μία ουσιαστική διάκριση: Οι αποφευκτικοί μπορεί να αποφεύγουν να δεθούν συναισθηματικά είτε λόγω της εσωτερικής τους ανάγκης για αυτονομία είτε λόγω φόβου απόρριψης. Επιβάλλεται λοιπόν η χρησιμοποίηση του μοντέλου των Bartholomew & Horowitz για να μπορέσουμε να πετύχουμε μεγαλύτερη διακριτική και εξηγητική ικανότητα.

Ο αποφευκτικός τύπος δεσμού έχει συσχετιστεί με συμπεριφορές οι οποίες βάζουν σε κίνδυνο την υγεία (Kotler, Buzwell, Romeo & Bowland, 1994). Αποφεύγουν να δεσμευτούν και να βασιστούν σε έναν σύντροφο με το να φαντασιώνονται συχνά για κάποιον άλλον και με το να συμμετέχουν σε σχετικά μικρές σχέσεις (Brennan & Shaver, 1995). Σε άλλες έρευνες έχει εμμέσως βρεθεί ότι ο τύπος δεσμού ίσως να έχει προβλεπτική αξία για τις μετέπειτα επιλογές του ατόμου στον τρόπο ζωής με έμφαση στην προαγωγή της υγείας. Σε μία από αυτές βρέθηκε

ότι οι έφηβοι οι οποίοι δεν λάμβαναν υποστήριξη από τους γονείς του ήταν πιο πιθανό να έχουν πρώιμες σεξουαλικές εμπειρίες, ενώ οι έφηβοι οι οποίοι είχαν μία αδιάφορη σχέση με τους γονείς τους ήταν πιο πιθανό να κάνουν χρήση ουσιών όπως αλκοόλ, καπνός και μαριχουάνα (Turner, Irwin, Tschann & Millstein, 1993). Σε μια άλλη περίπτωση ο δεσμός με τους γονείς (αλλά όχι ο τύπος δεσμού) συσχετίστηκε αρνητικά με την χρήση ναρκωτικών και τον αριθμό σεξουαλικών συντρόφων (Walsh, 1992).

Από την άλλη και ο αγχώδης τύπος έχει συσχετιστεί με ριψοκίνδυνες συμπεριφορές. Οι άνθρωποι με αγχώδη τύπο δεσμού επειδή νοιώθουν ιδιαίτερα την ανάγκη για συναισθηματική εγγύτητα και αποδοχή, ανησυχούν ότι αν δεν δώσουν αυτά που τους ζητάει ο σύντροφός τους θα τον χάσουν. Δέχονται να κάνουν σεξ όταν δεν θέλουν (Impett & Peplau, 2002) γιατί πιστεύουν ότι αν αρνηθούν θα σημαίνει και το τέλος της σχέσης. Την ίδια τακτική ακολουθούν στο σεξ χωρίς προφυλακτικό. Αν και δεν θέλουν το κάνουν για να δείξουν μεγαλύτερη εγγύτητα στην σχέση και να ελαχιστοποιήσουν τις πιθανότητες διάλυσής της. Άλλες έρευνες έχουν δείξει ότι οι αγχώδεις κάνουν πιο συχνά σεξ χωρίς προφυλακτικό (Feeney, Kelly, Gallois, Peterson & Terry, 1999). Σε αυτήν την έρευνα δείχθηκε και ότι τα έφηβα κορίτσια με αγχώδη τύπο δεσμού εμπλέκονται σε ριψοκίνδυνες σεξουαλικές συμπεριφορές έχοντας ένα κίνητρο να μείνουν έγκυες, αφού αυτό θα τους εξασφάλιζε μία βαθύτερη και σταθερότερη σχέση. Τέλος, οι άνθρωποι με ανασφαλή τύπο δεσμό τείνουν να αντικαθιστούν πιο γρήγορα τον σύντροφο που έχασαν γιατί δεν αισθάνονται άνετα όταν δεν είναι σε κάποιον σταθερό δεσμό. Αυτές οι σχέσεις που σχηματίζονται κάτω από τέτοιες συνθήκες έχουν μεγάλα προβλήματα αργότερα και έτσι οι ανασφαλείς εισέρχονται σε έναν φαύλο κύκλο γρήγορων, απογοητευτικών και ριψοκίνδυνων εναλλαγών (Davis, Shaver & Vernon, 2003).

Ο φοβικός τύπος δεσμού έχει συσχετιστεί με ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά για διαφορετικούς λόγους από τον αγχώδη. Εκεί που ο αγχώδης χρησιμοποιεί το σεξ σαν έναν τρόπο για να αισθανθεί πιο κοντά στον σύντροφό του και φοβάται να αρνηθεί να εμπλακεί σε κάποιες συμπεριφορές, ο φοβικός λόγω της απόστασης που νοιώθει στην σχέση, τείνει να έχει περισσότερους συντρόφους και περισσότερες επιπόλαιες σεξουαλικές επαφές. Επίσης ο φοβικός τύπος δεσμού στον φοιτητικό πληθυσμό φαίνεται να λειτουργεί προστατευτικά όταν τα άτομα δεν βρίσκονται σε μία σχέση. Κι αυτό γιατί ο φόβος τους για απόρριψη τα αποτρέπει από

το να εμπλακούν σε κοινωνικές επαφές οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ρισκοκίνδυνες συμπεριφορές (Scharfe & Eldredge, 2001).

Ο ασφαλής τύπος δεσμού έχει συσχετιστεί με πιο ασφαλείς συμπεριφορές: λιγότεροι σύντροφοι, λιγότερες επιπόλαιες σεξουαλικές επαφές, λιγότερες φαντασιώσεις με άτομα άλλα από τον παρόντα σύντροφο, μικρότερες πιθανότητες να κάνουν κατάχρηση ουσιών και να ξεκινήσουν την σεξουαλική τους δραστηριότητα από πολύ νωρίς, σε σχέση πάντα με τους ανασφαλείς τύπους (για μια ανασκόπηση βλ. Feeney & Noller, 2004). Ένα όμως ενδιαφέρον εύρημα είναι ότι ο ασφαλής τύπος δεσμού συσχετίζεται με ρισκοκίνδυνες συμπεριφορές όταν το άτομο *δεν βρίσκεται σε μια σοβαρή σχέση*. Αυτό ισχύει για τον φοιτητικό πληθυσμό και δεν έχει ακόμα ερευνηθεί στον γενικό πληθυσμό. Αυτό συμβαίνει γιατί η ζωή ενός φοιτητή είναι γεμάτη πιθανούς κινδύνους (AIDS, αλκοόλ) και η τάση του για διαπροσωπικές σχέσεις που βασίζονται στην εμπιστοσύνη και την επιθυμία για σχέσεις υποστήριξης τον εμπλέκουν σε τέτοιες συμπεριφορές (Scharfe & Eldredge, 2001).

Ένας ακόμη παράγοντας που ρυθμίζει αποφασιστικά την σεξουαλική συμπεριφορά είναι και το φύλο. Αν και τα δύο φύλα δεν διαφέρουν καθόλου όσον αφορά την κατανομή των τύπων δεσμού, έχουν βρεθεί διαφορές στις στάσεις και τις αντιλήψεις των δύο φύλων απέναντι στο σεξ και τις σχέσεις (Brennan & Shaver, 1995; Hazan & Shaver, 1987). Έχει υποστηριχτεί ότι εξαιτίας του διαφορετικού τρόπου κοινωνικοποίησης, οι άντρες και οι γυναίκες διαφέρουν ως προς την κοινωνική τους συμπεριφορά και ως προς την ερμηνεία της κοινωνικής συμπεριφοράς (Eagly, 1987): Οι σχέσεις φαίνεται να είναι πιο σημαντικές για τις γυναίκες από ότι για τους άντρες. Οι γυναίκες τείνουν να είναι προσανατολισμένες προς τον δεσμό και τις σχέσεις με τους άλλους ενώ οι άντρες περισσότερο προς την ατομικότητα και την ανεξαρτησία (Gilligan, 1982).

Οι Pietromonaco & Carnelley (1994) πρότειναν ότι αυτές οι διαφορές επηρεάζουν την αντίληψη των εμπειριών μέσα στις σχέσεις που προέρχονται από διαφορετικούς τύπους δεσμού. Υποστήριξαν ότι υπάρχει ένα κοινωνικό στερεότυπο για τις γυναίκες και ένα για τους άντρες τα οποία η κοινωνία επιδοκιμάζει. Αυτό το στερεότυπο πλησιάζει για τις γυναίκες τον αγχώδη τύπο δεσμού, ενώ για τους άντρες τον απορριπτικό. Έτσι η εμπειρία της σχέσης καθώς και η εξέλιξή της έχει διαφορετικό νόημα για π.χ. έναν άντρα με αγχώδη τύπο δεσμού από μία γυναίκα με αγχώδη τύπο δεσμού. Στην έρευνα βρέθηκε ότι οι άνθρωποι οι οποίοι ενστερνίζονται τον κοινωνικό τους ρόλο (απορριπτικός για τους άντρες, αγχώδης για τις γυναίκες)

λαμβάνουν πολύ μικρότερη ικανοποίηση από τις σχέσεις και οι σχέσεις τείνουν να είναι μικρότερες. Η εμπειρία και η έκβαση της σχέσης καθορίζεται όχι μόνο από τον τύπο δεσμού αλλά και από το φύλο. Σε μία έρευνα βρέθηκε ότι οι σχέσεις στις οποίες η γυναίκα ήταν αμφιθυμική, και οι δύο βαθμολογούσαν την σχέση αρνητικά όσον αφορά την ικανοποίηση και την βιωσιμότητά της. Γενικά η γυναικεία κτητικότητα είναι αντιστρόφως ανάλογη με την ικανοποίηση στη σχέση. Οι άντρες με δεσμό αποφυγής βαθμολόγησαν την σχέση τους πιο αρνητικά από τους άντρες με ασφαλή και αγχώδη δεσμό σε όλες τις διαστάσεις, αλλά αυτό δεν είχε τον ίδιο αντίκτυπο και στις βαθμολογίες των συντρόφων τους. Κάτι το οποίο μπορεί να ερμηνευτεί από τα κοινωνικά στερεότυπα. Οι σύντροφοί τους δικαιολογούν αυτήν την συμπεριφορά γιατί είναι άντρες, κάτι που ίσως δεν θα το έκαναν αν ήταν γυναίκες αυτές που ήταν αποφευκτικές (Kirkpatrick & Davis, 1994).

Το συμπέρασμα από τα παραπάνω είναι ότι οι διαφορές στην κοινωνικοποίηση των αντρών και των γυναικών καθώς και τα στερεότυπα που έχει επιβάλλει η κοινωνία στις σχέσεις δημιουργούν διαφορές στον τρόπο αντίληψης των σχέσεων, και εν συνεχεία στην έκβασή τους.

Κεφάλαιο 1.4: Αυτοεκτίμηση και ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά

Ένας άλλος παράγοντας που φαίνεται να παίζει κάποιον ρόλο στην ριψοκίνδυνη συμπεριφορά είναι η αυτοεκτίμηση του ατόμου. Η αυτοεκτίμηση είναι ο όρος ο οποίος χρησιμοποιείται γενικά για να περιγράψει την αξιολόγηση ενός ατόμου για τον εαυτό του (Rosenberg, 1979). Η επιρροή της αντίληψης του ατόμου για τον εαυτό του και τους άλλους θεωρείται ότι είναι σημαντική στην ανάληψη ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς (Rotheram-Borus, Rosario, Reid & Koopman, 1995). Ένα από τα πρώτα μοντέλα για τις αιτιώδεις σχέσεις των ριψοκίνδυνων συμπεριφορών ήταν αυτό των Irwin & Millstein (1986). Πρότειναν ένα βιοψυχοκοινωνικό αναπτυξιακό μοντέλο το οποίο ονομάζει τέσσερις πτυχές της ψυχοσύνθεσης οι οποίες σχηματίζονται σε αρμονία με την βιολογική ωρίμανση κατά την διάρκεια της εφηβείας: γνωστικό εύρος, εικόνες του εαυτού, αντιλήψεις του κοινωνικού περιβάλλοντος και προσωπικές αξίες. Δύο ρυθμιστικοί παράγοντες

υπεισέρχονται ανάμεσα σε αυτά τα χαρακτηριστικά: οι αντιλήψεις του ρίσκου και τα χαρακτηριστικά της ομάδας των συνομηλίκων. Πολλές έρευνες έχουν υποστηρίξει το μοντέλο και ειδικότερα το σκέλος της αυτοεκτίμησης. Κακή εικόνα του εαυτού έχει συσχετιστεί με ριψοκίνδυνες συμπεριφορές (π.χ. Cooper, Shaver, & Collins, 1998; Ingersoll & Orr, 1989). Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις (Cooper et al., 1998) η αυτοεκτίμηση βρέθηκε ότι συνεισφέρει στην ριψοκίνδυνες συμπεριφορές ρυθμίζοντας την επίδραση του τύπου δεσμού.

Έχουν δοθεί κάποιες διαφορετικές ερμηνείες της σύνδεσης της ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς με την αυτοεκτίμηση. Κάποιοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι οι εμπειρίες ατόμων στην ομάδα τους που τους έχουν οδηγήσει σε αισθήματα απόρριψης τους εαυτού τους, τους δυσκολεύουν μετά να συμμορφωθούν με τους κανόνες και τις νόρμες αυτής της ομάδας, αυξάνοντάς τις πιθανότητές τους να εμπλακούν σε ριψοκίνδυνες συμπεριφορές (Jang & Thornberry, 1998). Μία άλλη προσέγγιση υποστηρίζει ότι τα άτομα καταφεύγουν σε ριψοκίνδυνες συμπεριφορές σαν μία μέθοδο για να ξεφύγουν από τα αρνητικά συναισθήματα που συνδέονται με την χαμηλή αυτοεκτίμηση (Baumeister, 1990), ή γιατί επηρεάζονται εύκολα από τους συνομηλίκους τους (McGee & Williams, 2000).

Ένα μικρό κομμάτι της έρευνας (Walter, Vaughan & Cohall, 1991) έχει συνδέσει την ριψοκίνδυνη *σεξουαλική* συμπεριφορά με την αυτοεκτίμηση. Αυτό που πάντως δεν είναι ξεκάθαρο είναι αν η κατεύθυνση της συσχέτισης της αυτοεκτίμησης με τις ριψοκίνδυνες σεξουαλικές συμπεριφορές αφού έχουν υπάρξει δεδομένα και για τις δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη υπόθεση είναι ότι τα υψηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης επιτρέπουν στα άτομα να έχουν μία υγιή και σταθερή άποψη για τον εαυτό τους και για το κοινωνικό τους περιβάλλον. Αυτό τους αποτρέπει από το να αισθάνονται ότι πρέπει να επιβεβαιώσουν την αξία τους μέσα από τις σχέσεις. Επίσης δεν φοβούνται την απόρριψη και μπορούν να κάνουν ασφαλές σεξ χωρίς να ανησυχούν ότι ο σύντροφός τους θα τους αφήσει για αυτόν τον λόγο. Η άλλη υπόθεση που υποδηλώνει μία ευθεία συσχέτιση ανάμεσα στα επίπεδα αυτοεκτίμησης και την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά είναι ότι τα υψηλότερα επίπεδα αυτοεκτίμησης επιτρέπουν στο άτομο να έχει περισσότερες σχέσεις, και μία αίσθηση απροσβλητότητας, μία στρεβλή αντίληψη του πραγματικού κινδύνου, με αποτέλεσμα να υπάρχουν περισσότερες επαφές χωρίς προφυλακτικό ή με ομάδες υψηλού κινδύνου. Τα αποτελέσματα από διάφορες έρευνες έχουν υποστηρίξει και τις δύο

υποθέσεις (Seal, Minichiello & Omodei, 1997; Smith, Gerrard & Gibbons, 1997; Rosenthal, Moore & Flynn, 1991; Walter et al., 1991).

Άλλες έρευνες έχουν αποτύχει να συνδέσουν την αυτοεκτίμηση με την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά (McGee & Williams, 2000; Neumark-Sztainer, Story, French & Resnick, 1997).

Δύο λόγοι για τους οποίους παρατηρούνται αποκλίσεις και αντικρουόμενα δεδομένα στην βιβλιογραφία είναι οι εξής: πρώτον, δεν χρησιμοποιούν όλοι οι συγγραφείς τον ίδιο ορισμό της αυτοπεποίθησης. Άλλοι χρησιμοποιούν την γενική αυτοεκτίμηση όπως αυτή έχει οριστεί από τον Rosenberg (1979) ενώ άλλοι την διαχωρίζουν σε διαφορετικές περιοχές όπως π.χ. η αυτοεκτίμηση στο σχολείο και το πανεπιστήμιο ή η αυτοπεποίθηση για το σώμα τους (McGee & Williams, 2000). Δεύτερον, το δείγμα δεν είναι πάντα αντιπροσωπευτικό (Poikolainen et al., 2001).

Η αυτοπεποίθηση έχει βρεθεί ότι σχετίζεται και με τους τύπους δεσμού, ειδικά μετά την εμφάνιση του μοντέλου των δύο διαστάσεων των Bartholomew & Horowitz. Σε αυτό το μοντέλο η εικόνα του εαυτού μαζί με την εικόνα των άλλων είναι αυτή που δείχνει ποιον τύπο δεσμού έχει κάποιος. Στην παρούσα έρευνα ένας από τους σκοπούς είναι και η διερεύνηση της σχέσης της γενικής αυτοεκτίμησης με την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά, όπως αυτή εκφράζεται από τους εκτιμώμενους συντρόφους για το μέλλον, τον αριθμό των συντρόφων στην ζωή του ατόμου μέχρι τώρα και την συχνότητα των φαντασιώσεων.

Κεφάλαιο 2.1: Υποθέσεις

Η έρευνα αυτή έχει σκοπό να διερευνήσει τις σχέσεις ανάμεσα στον τύπο δεσμού, την αυτοεκτίμηση και την ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS όπως αυτή ορίζεται από περισσότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, περισσότερους συντρόφους, περισσότερους εκτιμώμενους συντρόφους, περισσότερες φαντασιώσεις με κάποιον άλλον πέρα από τον παρόντα σύντροφο, τις στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ, καθώς επίσης και την συσχέτιση με κάποιες αυτοπεριγραφές (π.χ. «πιστός», «ριψοκίνδυνος»). Θα ελεγχθούν επίσης οι διαφορές ανάμεσα στα φύλα.

Οι υποθέσεις της έρευνας είναι οι εξής:

Υπόθεση 1: Οι συμμετέχοντες με ασφαλή τύπο δεσμού θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν περισσότερο τον εαυτό τους ως πιστό και μονογαμικό και λιγότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Υπόθεση 2: Οι συμμετέχοντες με δεσμό αποφυγής θα έχουν περισσότερους συντρόφους, περισσότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, περισσότερες φαντασιώσεις, περισσότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν λιγότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο και μονογαμικό και περισσότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Υπόθεση 3: Οι συμμετέχοντες με αγχώδη δεσμό θα έχουν περισσότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν περισσότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο και μονογαμικό και λιγότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Υπόθεση 4: Οι συμμετέχοντες με φοβικό δεσμό θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν λιγότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο μονογαμικό, άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Υπόθεση 5α: Οι ασφαλείς που δεν βρίσκονται σε σχέση θα έχουν περισσότερες φαντασιώσεις και μεγαλύτερο αριθμό εκτιμώμενων συντρόφων για το μέλλον.

Υπόθεση 5β: Οι ασφαλείς που βρίσκονται σε σχέση θα έχουν λιγότερες φαντασιώσεις και μικρότερο αριθμό εκτιμώμενων συντρόφων για το μέλλον.

Υπόθεση 6α: Οι συμμετέχοντες με μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερους εκτιμώμενους συντρόφους και λιγότερες φαντασιώσεις.

Υπόθεση 6β: Οι συμμετέχοντες με μικρότερη αυτοεκτίμηση θα έχουν περισσότερους συντρόφους, περισσότερους εκτιμώμενους συντρόφους και περισσότερες φαντασιώσεις.

Κεφάλαιο 2.2: Μεθοδολογία

Δείγμα και Διαδικασία: Η έρευνα διεξήχθη σε 100 άτομα από όλη την Ελλάδα, οι μισοί από τους οποίους ήταν φοιτητές στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ο μέσος όρος ηλικίας ήταν τα 26 χρόνια με ελάχιστο τα 19 και μέγιστο τα 59. Αναφορικά με το φύλο, οι άντρες αποτελούσαν το 34% του δείγματος ενώ οι γυναίκες το 66%. Όσον αφορά τις σχέσεις των συμμετεχόντων: το 41% δεν είχε σχέση, το 7% δεν είχε ποτέ σχέση, το 38% είχε σχέση με ένα άτομο αποκλειστικά, το 6% είχε σχέσεις με πολλά άτομα, το 9% ήταν παντρεμένοι (μέσος όρος χρόνων γάμου 12 χρόνια), το 7% χωρισμένοι, το 8% συζούσε με έναν σύντροφο και το 1% ήταν αρραβωνιασμένοι. Η συλλογή των στοιχείων έγινε στα πλαίσια της παγκόσμιας έρευνας «Η Ανώνυμη Έρευνα: Προσωπικότητα και στάσεις απέναντι στην σεξουαλική συμπεριφορά», η οποία πραγματοποιήθηκε σε 50 χώρες με πάνω από 20.000 άτομα. Αφού ενημερώθηκαν για την διαδικασία και διαβεβαιώθηκαν για την ανωνυμία της έρευνας αποφάσισαν αν θα συμμετάσχουν ή όχι. Η έρευνα απαιτούσε από τα υποκείμενα την συμπλήρωση ενός συνόλου ερωτηματολογίων το οποίο αποτελούνταν από ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων και 22 κλίμακες οι οποίες μετρούσαν χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και πλευρές της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Κάποιες από τις κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: η κλίμακα του Rosenberg για την αυτοεκτίμηση, το Big Five Inventory, το Mach IV, το Sexual Orientation Inventory, το Relationship Questionnaire, το Sexual Relationship Inventory, το HIV Knowledge Questionnaire και το Sexual Behavior Inventory. Η συμμετοχή των υποκειμένων έληγε με την επιστροφή του ερωτηματολογίου.

Κλίμακες: Οι κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν για τις ανάγκες αυτής της εργασίας ήταν οι εξής:

1. Η Κλίμακα Αυτο-εκτίμησης του Rosenberg. (Rosenberg, 1965)

Η κλίμακα αυτή αποτελείται από δέκα δηλώσεις που έχουν σχέση με την αυτοεκτίμηση (π.χ. «Αισθάνομαι ότι αξίζω ως άτομο τουλάχιστον όσο οι άλλοι άνθρωποι). Οι συμμετέχοντες καλούνται να σημειώσουν το αν συμφωνούν με την δήλωση σε μία τετραβάθμια κλίμακα: *Συμφωνώ απόλυτα, Συμφωνώ, Διαφωνώ, Διαφωνώ απόλυτα*. Από τις απαντήσεις εξάγεται ένας συνολικός βαθμός. Όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός τόσο χαμηλότερη η αυτοεκτίμηση. Η εσωτερική συνοχή της κλίμακας ήταν καλή (Cronbach $\alpha=0.89$).

2. Το Ερωτηματολόγιο Σχέσεων. (Relationships Questionnaire, Bartholomew & Horowitz, 1991, προσαρμογή στα ελληνικά: Kafetsios, 2000)

Η κλίμακα αποτελείται από τέσσερις αυτοπεριγραφές που αντιστοιχούν στους τέσσερις τύπους δεσμού (ασφαλής, ανασφαλής, αποφυγής-φοβικός, αποφυγής-απορριπτικός). Οι συμμετέχοντες έπρεπε να σημειώσουν το κατά πόσο τους εκφράζει η κάθε περιγραφή σε μία κλίμακα από το 1 μέχρι το 7 (1=δεν με περιγράφει με ακρίβεια, 7=με περιγράφει με μεγάλη ακρίβεια).

3. Το Ερωτηματολόγιο Κοινωνικοσεξουαλικού Προσανατολισμού. (Sociosexual Orientation Inventory, Simpson & Gangestad, 1991)

Η κλίμακα αποτελείται από επτά ερωτήσεις για την σεξουαλική συμπεριφορά: Αριθμός σεξουαλικών συντρόφων τον τελευταίο χρόνο, εκτιμώμενος αριθμός σεξουαλικών συντρόφων για τα επόμενα πέντε χρόνια, αριθμός ευκαιριακών σεξουαλικών συντρόφων, συχνότητα φαντασιώσεων για άλλους εκτός από τον παρόντα σύντροφο, αν το σεξ χωρίς αγάπη είναι αποδεκτό, αν το περιστασιακό σεξ με διάφορους συντρόφους είναι αποδεκτό, και αν πρέπει ο συμμετέχοντας να συνδεθεί στενά με κάποιον πριν απολαύσει το σεξ μαζί του. Αυτή η κλίμακα χρησιμοποιήθηκε για να δείξει τις στάσεις και την συμπεριφορά των συμμετεχόντων απέναντι σε κάποιες από τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές, κυρίως την συχνή αλλαγή ερωτικών συντρόφων και το περιστασιακό σεξ.

4. Με πόση ακρίβεια μπορείτε να περιγράψετε την σεξουαλικότητά σας: (How accurately can you describe your sexuality?)

Η κλίμακα αποτελείται από 67 χαρακτηρισμούς. Οι συμμετέχοντες έπρεπε να συμπληρώσουν με έναν αριθμό από 1 μέχρι το 9 (1=Απόλυτα ανακριβές, 9=Απόλυτα ακριβές) το κατά πόσο κάθε χαρακτηρισμός πιστεύουν ότι τους περιγράφει με

ακρίβεια. Για την παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν αυτοί οι χαρακτηρισμοί που κρίθηκε ότι περιέγραφαν ριψοκίνδυνες συμπεριφορές: ερώτηση #3 Μοιχός, #18 Αφοσιωμένος, #21 Πιστός, #43 Μονογαμικός, #50 Πολυγαμικός, #54 Ριψοκίνδυνος, #64 Άπιστος. Και αυτή η κλίμακα χρησιμοποιήθηκε για να ανιχνευτούν οι ριψοκίνδυνες προθέσεις και συμπεριφορές όσον αφορά την συχνή αλλαγή συντρόφων και το περιστασιακό σεξ.

Κεφάλαιο 2.3: Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα που ακολουθούν προέκυψαν μετά από την στατιστική επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν από τα ερωτηματολόγια με την βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS. Η ανάλυση που χρησιμοποιήθηκε για την εξαγωγή των συμπερασμάτων ήταν η διμεταβλητή συσχέτιση (*Bivariate correlation*). Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε στο $p < .05$ λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος. Η μόνη διαφορά υπήρξε στις αναλύσεις για κάθε φύλο ξεχωριστά. Στις γυναίκες χρησιμοποιήθηκε ο Pearson's r ενώ στους άντρες ο Spearman's ρ . Ο λόγος ήταν πάλι το μέγεθος του δείγματος. Ο Spearman's ρ ως πιο ελαστικός δείκτης κρίθηκε πιο κατάλληλος για την εξαγωγή αποτελεσμάτων στο μικρότερο δείγμα των αντρών ($N=34$ έναντι $N=66$ για τις γυναίκες).

Οι μεταβλητές της έρευνας περιλαμβάνονται στο πίνακα που ακολουθεί, όπου συμπεριλαμβάνεται ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση καθεμίας απ' αυτές:

Πίνακας 2: Περιγραφική στατιστική μεταβλητών

	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Soi.1: Αριθμός συντρόφων τον τελευταίο χρόνο	2,0707	3,3814
Soi.2: Εκτιμώμενος αριθμός συντρόφων τα επόμενα 5 χρόνια	3,3778	3,1714
Soi.3: Αριθμός συντρόφων με τους οποίους υπήρξε σεξουαλική επαφή μία και μόνο φορά	1,7143	3,2744
Soi.4: Συχνότητα φαντασιώσεων με κάποιον άλλον εκτός από τον παρόντα σύντροφο (1-8)	2,8280	2,0303
Soi.5: Το σεξ χωρίς αγάπη είναι οκ (1-8)	4,5800	2,7050
Soi.6: Άνεση με επιτόλαιο σεξ (1-8)	3,9800	2,6169
Soi.7: Πρέπει να νοιώθω εγγύτητα για να απολαύσω το σεξ (1-8)	6,0000	2,7451
Διάσταση ασφάλειας τύπου δεσμού (1-7)	4,4040	1,7375
Διάσταση απορριπτικότητας τύπου δεσμού (1-7)	3,3131	1,9621
Διάσταση άγχους τύπου δεσμού (1-7)	3,7475	1,8314
Διάσταση φοβικότητας τύπου δεσμού (1-7)	3,6970	1,9972
Μοιχός (1-9)	2,5876	2,0400

Πιστός (1-9)	7,4592	1,5675
Μονογαμικός (1-9)	6,4316	2,6120
Πολυγαμικός (1-9)	2,8969	2,3518
Ριψοκίνδυνος (1-9)	4,7959	2,3417
Άπιστος (1-9)	2,8980	2,1176
Συνολική βαθμολογία αυτοπεποίθησης (1-4)	2,3407	,4917

Παρακάτω θα αναλυθούν τα αποτελέσματα για κάθε μία υπόθεση.

Υπόθεση 1: Οι συμμετέχοντες με ασφαλή τύπο δεσμού θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνενυρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν περισσότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο και μονογαμικό και λιγότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Η διάσταση της ασφάλειας του τύπου δεσμού δεν βρέθηκε να συσχετίζεται με ασφαλείς συμπεριφορές. Υπήρχε μόνο μία τάση οι ασφαλείς να μη θεωρούν το σεξ χωρίς αγάπη οκ, η οποία όμως δεν έφτασε σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας ($r=-0,196$, $p=0.7$). Όταν εξετάστηκαν τα φύλα ξεχωριστά η τάση αυτή ήταν πιο ισχυρή στους άντρες ($r=-0.3$, $p=0.84$). Στις γυναίκες δεν παρατηρήθηκε καμία συσχέτιση.

Πίνακας 3: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης ασφάλειας και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών

	soi.1	soi.2	soi.3	soi.4	soi.5	soi.6	soi.7
Ασφάλεια	.005	.002	-.081	.006	-.193(*)	-.101	-.029
Sig. (2-tailed)	.962	.983	.448	.957	.070	.349	.785
Ασφάλεια (άντρες)	.033	.008	-.133	-.070	-.300(*)	.040	-.135
Sig. (2-tailed)	.853	.966	.460	.697	.084	.821	.446
Ασφάλεια (γυναίκες)	-.029	-.078	-.065	.026	-.164	-.146	.042
Sig. (2-tailed)	.819	.544	.608	.843	.192	.245	.742

Όσον αφορά την συσχέτιση της ασφάλειας με τις αυτοπεριγραφές της σεξουαλικότητας, βρέθηκαν θετικές συσχετίσεις με τον χαρακτηρισμό «Πιστός» ($r=0.289$, $p=0.004$) και «Μονογαμικός» ($r=0.214$, $p=0.038$). Παρατηρήθηκε και μία τάση συσχέτισης με τον χαρακτηρισμό «Αφοσιωμένος», η οποία όμως δεν έφτασε σε ποσοστά στατιστικής σημαντικότητας ($r=0.187$, $p=0.066$). Όταν τα φύλα

εξετάστηκαν ξεχωριστά στους άντρες βρέθηκαν θετικές συσχετίσεις με τους χαρακτηρισμούς «Αφοσιωμένος» ($r=0.364$, $p=0.038$) και «Πιστός» ($r=0.365$, $p=0.037$). Στις γυναίκες δεν παρατηρήθηκε καμία συσχέτιση.

Πίνακας 4: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης ασφάλειας και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας

	Ασφάλεια	Ασφάλεια (άντρες)	Ασφάλεια (γυναίκες)
Μοιχός	-,104	-,050	-,041
Sig. (2-tailed)	,312	,784	,745
Αφοσιωμένος	,187(*)	,364(*)	-,009
Sig. (2-tailed)	,066	,038	,941
Πιστός	,289(*)	,365(*)	,143
Sig. (2-tailed)	,004	,037	,259
Μονογαμικός	,214(*)	,264	,174
Sig. (2-tailed)	,038	,145	,176
Πολυγαμικός	-,120	-,196	-,010
Sig. (2-tailed)	,246	,282	,936
Ριψοκίνδυνος	,056	,179	,090
Sig. (2-tailed)	,583	,318	,479
Άπιστος	-,118	-,212	-,034
Sig. (2-tailed)	,253	,245	,793

Υπόθεση 2: Οι συμμετέχοντες με δεσμό αποφυγής θα έχουν περισσότερους συντρόφους, περισσότερες επιπόλαιες συννευρέσεις, περισσότερες φαντασιώσεις, περισσότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν λιγότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο και μονογαμικό και περισσότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Η διάσταση της αποφυγής συσχετίστηκε θετικά με τις περισσότερες φαντασιώσεις με κάποιον άλλον εκτός από τον παρόντα σύντροφο ($r=0.307$, $p=0.003$) αλλά με καμία άλλη συμπεριφορά. Όταν τα φύλα εξετάστηκαν ξεχωριστά οι άντρες βρέθηκε ότι η συσχέτιση του τύπου δεσμού ήταν ελαφρώς πιο ισχυρή στις φαντασιώσεις ($r=0.365$, $p=0.037$) απ' ότι οι γυναίκες ($r=0.270$, $p=0.037$).

Πίνακας 5: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης αποφυγής και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών

	soi.1	soi.2	soi.3	soi.4	soi.5	soi.6	soi.7
Αποφυγή	.030	.017	-.095	.307(*)	.180	.151	-.101
Sig. (2-tailed)	.781	.877	.378	.003	.091	.158	.346
Αποφυγή (άντρες)	.091	.030	.061	.365(*)	.276	.218	-.099
Sig. (2-tailed)	.608	.871	.735	.037	.115	.216	.577
Αποφυγή (γυναίκες)	-.094	-.019	-.172	.270(*)	.100	.083	-.162
Sig. (2-tailed)	.461	.880	.174	.037	.427	.512	.198

Όσον αφορά την συσχέτιση του δεσμού αποφυγής με τους αυτοχαρακτηρισμούς της σεξουαλικότητας, βρέθηκαν τάσεις για αρνητική συσχέτιση με τον χαρακτηρισμό «Πιστός» ($r=-0.177$, $p=0.084$), τον «Μονογαμικό» ($r=-0.173$, $p=0.096$) και τάσεις για θετική συσχέτιση με τον χαρακτηρισμό «Άπιστος» ($r=0.184$, $p=0.072$) που όμως δεν έφτασαν σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας. Όταν τα φύλα εξετάστηκαν ξεχωριστά οι άντρες βρέθηκαν να έχουν τάση για συσχέτιση με τον αυτοχαρακτηρισμό «Άπιστος» ($r=0.323$, $p=0.071$). Οι γυναίκες δεν βρέθηκαν να συσχετίζονται με κανέναν αυτοχαρακτηρισμό.

Πίνακας 6: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης αποφυγής και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας

	Αποφυγή	Αποφυγή (άντρες)	Αποφυγή (γυναίκες)
Μοιχός	,168	,194	,053
Sig. (2-tailed)	,102	,288	,676
Αφοσιωμένος	-,138	-,059	-,089
Sig. (2-tailed)	,179	,744	,482
Πιστός	-,177(*)	-,208	-,070
Sig. (2-tailed)	,084	,246	,584
Μονογαμικός	-,173(*)	-,284	-,110
Sig. (2-tailed)	,096	,115	,394
Πολυγαμικός	,120	,190	-,033
Sig. (2-tailed)	,243	,299	,795
Ριψοκίνδυνος	,075	,204	-,015
Sig. (2-tailed)	,466	,255	,906
Άπιστος	,184(*)	,323(*)	,058
Sig. (2-tailed)	,072	,071	,648

Υπόθεση 3: Οι συμμετέχοντες με αγχώδη δεσμό θα έχουν περισσότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνενυρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν περισσότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο και μονογαμικό και λιγότερο ως άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Η διάσταση αγχώδους δεσμού δεν συσχετίστηκε με καμία ριψοκίνδυνη συμπεριφορά. Όταν εξετάστηκε το κάθε φύλο ξεχωριστά στους άντρες βρέθηκε μία αρνητική συσχέτιση με τον αριθμό των επιπόλαιων σεξουαλικών συνενυρέσεων ($r=-0.353$, $p=0.044$) και μία τάση για αρνητική συσχέτιση με την συχνότητα των φαντασιώσεων με κάποιον άλλον πέρα από τον παρόντα σύντροφο ($r=-0.306$, $p=0.083$) η οποία όμως δεν έφτασε σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας. Οι γυναίκες δεν συσχετίστηκαν με καμία ριψοκίνδυνη συμπεριφορά.

Πίνακας 7: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης άγχους και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών

	soi.1	soi.2	soi.3	soi.4	soi.5	soi.6	soi.7
Άγχος	-.005	.028	-.032	-.021	-.176	-.149	.105
Sig. (2-tailed)	.965	.791	.764	.844	.099	.163	.327
Άγχος (άντρες)	-.001	.043	-.353(*)	-.306(*)	-.203	-.194	.174
Sig. (2-tailed)	.994	.815	.044	.083	.250	.272	.325
Άγχος (γυναίκες)	.008	.152	.140	.181	-.172	-.103	.096
Sig. (2-tailed)	.952	.235	.270	.167	.170	.413	.448

Όσον αφορά την συσχέτιση της διάστασης άγχους με τους αυτοχαρακτηρισμούς της σεξουαλικότητας, βρέθηκαν τάση για αρνητική συσχέτιση με τον χαρακτηρισμό «Ριψοκίνδυνος» ($r=-0.191$, $p=0.062$) που όμως δεν έφτασε σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας. Όταν εξετάστηκαν τα φύλα ξεχωριστά οι άντρες δεν συσχετίστηκαν με κανέναν αυτοχαρακτηρισμό ενώ οι γυναίκες είχαν μία αρνητική συσχέτιση με τον χαρακτηρισμό «Ριψοκίνδυνος» ($r=-0.278$, $p=0.026$).

Πίνακας 8: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης άγχους και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας

	Άγχος	Άγχος (άντρες)	Άγχος (γυναίκες)
Μοιχός	-,058	,057	-,107
Sig. (2-tailed)	,576	,755	,402
Αφοσιωμένος	,002	,030	,015
Sig. (2-tailed)	,984	,869	,905
Πιστός	-,009	,115	-,086
Sig. (2-tailed)	,928	,524	,498
Μονογαμικός	-,058	,123	-,116
Sig. (2-tailed)	,580	,503	,370
Πολυγαμικός	,034	,044	,075
Sig. (2-tailed)	,740	,812	,558
Ριψοκίνδυνος	-,191(*)	,009	-,278(*)
Sig. (2-tailed)	,062	,958	,026
Άπιστος	-,083	-,067	-,063
Sig. (2-tailed)	,420	,717	,620

Υπόθεση 4: Οι συμμετέχοντες με φοβικό δεσμό θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερες επιπόλαιες συνευρέσεις, λιγότερες φαντασιώσεις, λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο επιπόλαιο σεξ και θα περιγράφουν λιγότερο τον εαυτό τους ως πιστό, αφοσιωμένο μονογαμικό, άπιστο, μοιχό, ριψοκίνδυνο και πολυγαμικό.

Η διάσταση φοβικού δεσμού δεν συσχετίστηκε με καμία ριψοκίνδυνη συμπεριφορά. Όταν εξετάστηκαν τα φύλα ξεχωριστά ούτε οι άντρες συσχετίστηκαν με καμία ριψοκίνδυνη συμπεριφορά. Οι γυναίκες είχαν μία τάση για αρνητική συσχέτιση με τον αριθμό των επιπόλαιων σεξουαλικών επαφών ($r=-0.208$, $p=0.099$) η οποία όμως δεν έφτασε σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

Πίνακας 9: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης φόβου και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών

	soi.1	soi.2	soi.3	soi.4	soi.5	soi.6	soi.7
Φόβος	.026	.074	-.191	.133	-.011	.044	.045
Sig. (2-tailed)	.811	.493	.073	.214	.921	.679	.675
Φόβος (άντρες)	.152	.148	-.140	.059	-.033	.128	-.040

Sig. (2-tailed)	.390	.420	.437	.745	.851	.471	.823
Φόβος (γυναίκες)	-.153	-.142	-.208(*)	.193	.027	.018	.097
Sig. (2-tailed)	.226	.266	.099	.140	.830	.886	.444

Σε σχέση με τους αυτοχαρακτηρισμούς της σεξουαλικότητας, η διάσταση φόβου δεν συσχετίστηκε με κανέναν αυτοχαρακτηρισμό, ούτε στους άντρες ούτε στις γυναίκες.

Πίνακας 10: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης φόβου και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας

	Φόβος	Φόβος (άντρες)	Φόβος (γυναίκες)
Μοιχός	-,022	,119	-,111
Sig. (2-tailed)	,833	,517	,381
Αφοσιωμένος	-,013	-,155	,054
Sig. (2-tailed)	,900	,390	,673
Πιστός	-,062	-,029	-,055
Sig. (2-tailed)	,548	,875	,665
Μονογαμικός	-,097	-,164	-,035
Sig. (2-tailed)	,351	,369	,789
Πολυγαμικός	,029	,082	-,042
Sig. (2-tailed)	,781	,656	,740
Ριψοκίνδυνος	-,080	,150	-,127
Sig. (2-tailed)	,436	,404	,317
Άπιστος	,118	,208	,041
Sig. (2-tailed)	,251	,254	,751

Υπόθεση 5^α και 5^β: Οι ασφαλείς που δεν βρίσκονται σε σχέση θα έχουν περισσότερες φαντασιώσεις και μεγαλύτερο αριθμό εκτιμώμενων συντρόφων για το μέλλον. Οι ασφαλείς που βρίσκονται σε σχέση θα έχουν λιγότερες φαντασιώσεις και μικρότερο αριθμό εκτιμώμενων συντρόφων για το μέλλον.

Για τους συμμετέχοντες που βρίσκονταν σε δεσμό η διάσταση της ασφάλειας βρέθηκε να έχει μία τάση για αρνητική συσχέτιση με τον εκτιμώμενο αριθμό σεξουαλικών συντρόφων στο μέλλον ($r=-0.292$, $p=0.08$). Καμία συσχέτιση δεν βρέθηκε με τις φαντασιώσεις. Για τους συμμετέχοντες που δεν βρίσκονταν σε δεσμό η διάσταση της ασφάλειας δεν βρέθηκε να έχει καμία συσχέτιση με ούτε με την μία ούτε με την άλλη μεταβλητή.

Πίνακας 11: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης ασφάλειας, εκτιμώμενου αριθμού σεξουαλικών συντρόφων στο μέλλον και φαντασιώσεων

	soi.2	soi.4
Ασφάλεια (σε σχέση)	-,292(*)	-,035
Sig. (2-tailed)	,080	,833
Ασφάλεια (χωρίς σχέση)	,013	-,026
Sig. (2-tailed)	,939	,879

Υπόθεση 6^α και 6^β: Οι συμμετέχοντες με μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση θα έχουν λιγότερους συντρόφους, λιγότερους εκτιμώμενους συντρόφους και λιγότερες φαντασιώσεις. Οι συμμετέχοντες με μικρότερη αυτοεκτίμηση θα έχουν περισσότερους συντρόφους, περισσότερους εκτιμώμενους συντρόφους και περισσότερες φαντασιώσεις.

Η αυτοεκτίμηση δεν βρέθηκε να συσχετίζεται με καμία ριψοκίνδυνη συμπεριφορά.

Συζήτηση

Σε αυτήν την έρευνα σκοπός ήταν η διερεύνηση των σχέσεων που διέπουν τους τύπους δεσμού, την αυτοεκτίμηση και την ριψοκίνδυνη συμπεριφορά απέναντι στο AIDS. Είναι γνωστό πως ο τύπος δεσμού, ο οποίος διαμορφώνεται στα πρώτα χρόνια της ζωής και παραμένει σε μεγάλο βαθμό σταθερός καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, παίζει μεγάλο ρόλο στον τρόπο με τον οποίο ένας άνθρωπος βιώνει τις σχέσεις (Hazan & Shaver, 1987; Carnelley & Pietromonaco, 1994). Συνεπακόλουθα ο τύπος δεσμού καθορίζει ως έναν βαθμό την πορεία της σεξουαλικής ζωής ενός ατόμου. Η αυτοεκτίμηση επιλέχθηκε γιατί η σύνδεσή της με τις συμπεριφορές υγείας έχει υπάρξει μέχρι στιγμής αντιφατική. Άλλες έρευνες αναφέρουν συσχετίσεις με τις συμπεριφορές υγείας ενώ άλλες όχι. Στην παρούσα έρευνα βρέθηκαν συσχετίσεις ανάμεσα στον τύπο δεσμού και τις στάσεις των ατόμων απέναντι στις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές, αλλά όχι πάντα και στις συμπεριφορές αυτές καθαυτές.

Πιο συγκεκριμένα: Οι άντρες συμμετέχοντες με ασφαλή τύπο δεσμού βρέθηκε ότι αποδοκίμαζαν το σεξ χωρίς αγάπη και περιέγραφαν τους εαυτούς τους ως μονογαμικούς, πιστούς και αφοσιωμένους. Οι γυναίκες συμμετέχοντες δεν επέδειξαν καμία συσχέτιση με καμία στάση ή συμπεριφορά. Επίσης οι ασφαλείς συμμετέχοντες που βρίσκονταν σε σχέση εξέφρασαν λιγότερους εκτιμώμενους συντρόφους στα επόμενα πέντε χρόνια σε σύγκριση με τους ασφαλείς που δεν ήταν σε σχέση, επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα προηγούμενης έρευνας (Scharfe & Eldredge, 2001). Ένας λόγος για αυτό το τελευταίο εύρημα είναι ότι οι ασφαλείς όταν δεν βρίσκονται σε σχέση και όντας πιο δεκτικοί από τους ανασφαλείς συμμετέχοντες, εκμεταλλεύονται στο έπακρο τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Σε αυτές συμπεριλαμβάνεται και το σεξ. Ένας άλλος παράγοντας κινδύνου είναι η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι συμμετέχοντες με ασφαλή τύπο δεσμού στους νέους τους συντρόφους. Η εμπιστοσύνη τους οδηγεί να κάνουν σεξ χωρίς προφυλακτικό πιο συχνά και πιο γρήγορα.

Οι συμμετέχοντες με αποφευκτικό τύπο δεσμού βρέθηκε ότι έχουν περισσότερες φαντασιώσεις για άλλους εκτός από τον σύντροφό τους. Επίσης περιέγραψαν τον εαυτό τους λιγότερο από τους υπόλοιπους ως πιστοί και

μονογαμικοί. Οι άντρες περιέγραψαν τον εαυτό τους περισσότερο ως άπιστο. Παρ' όλα αυτά δεν βρέθηκε να έχουν κάποια διαφορετική συμπεριφορά από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες με άλλους τύπους δεσμού. Οι διαφορές περιορίστηκαν και σε αυτήν την περίπτωση στις στάσεις και όχι στην πράξη.

Οι συμμετέχοντες με αγχώδη τύπο δεσμού ανέφεραν λιγότερες επιπόλαιες συνενυρέσεις από τους συμμετέχοντες με άλλους τύπους δεσμού και επίσης οι γυναίκες περιέγραφαν τον εαυτό τους λιγότερο ως ριψοκίνδυνο. Το εύρημα αυτό δεν εκπλήσσει. Τα άτομα με αγχώδη τύπο δεσμού έχουν μία υπέρ του δέοντος ρομαντική άποψη για τον έρωτα και τις σχέσεις των δύο φύλων και ψάχνουν πάντα κάποιον στον οποίο να προσκολληθούν. Ερωτεύονται πιο συχνά και πιο έντονα. Η «ψυχαγωγική» φύση ενός one night stand δεν τους έλκει. Για αυτούς ο δεσμός με τον άλλον και η φροντίδα που τους προσφέρει είναι αυτό που κάνει το σεξ ελκυστικό.

Οι συμμετέχοντες με φοβικό τύπο δεσμού δεν επέδειξαν καμία ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά. Οι γυναίκες μόνο είχαν μία τάση για λιγότερες επιπόλαιες επαφές, όπως είχε προβλεφθεί. Δεν υπήρχε καμία συσχέτιση με τους αυτοχαρακτηρισμούς της σεξουαλικότητας.

Η ερμηνεία αυτών των ευρημάτων πρέπει να αναζητηθεί στις αιτιακές σχέσεις ανάμεσα στους τύπους δεσμού και την συμπεριφορά. Γιατί οι άνθρωποι σκέφτονται και συμπεριφέρονται με διαφορετικούς τρόπους κατά την διάρκεια μιας σχέσης; Κατά πάσα πιθανότητα ο κάθε τύπος δεσμού προκαλεί την εμφάνιση ενός συνόλου συμπεριφορών μέσα από μία εξελικτική διαδικασία. Βασιζόμενος σε εξελικτικές μεταδαρβινικές θεωρίες ο Simpson επιχειρηματολόγησε ότι η θεωρία δεσμού απορρέει από την γενική εξελικτική θεωρία της εσωτερικής αρμοστικότητας όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τον Hamilton (1964). Ο τύπος δεσμού είναι μία από τις θεωρίες μεσαίου επιπέδου (middle level theories). Μία από τις περιοχές της συμπεριφοράς που ρυθμίζει την συμπεριφορά είναι και η επιλογή του αναπαραγωγικού συντρόφου (Simpson, 1999). Σύμφωνα με το μοντέλο των Belsky, Steinberg & Draper (1991) υπάρχουν δύο συγκεκριμένες αναπαραγωγικές στρατηγικές. Η μία προσανατολίζεται στην *ποιότητα* των απογόνων. Με αυτήν την στρατηγική το άτομο έχει λιγότερους συντρόφους, αρχίζει να κάνει σεξ σε μεγαλύτερη ηλικία και οι σχέσεις είναι πιο μεγάλες με μεγάλη συναισθηματική επένδυση. Η δεύτερη στρατηγική προσανατολίζεται στην *ποσότητα* των απογόνων. Χαρακτηρίζεται από περισσότερους συντρόφους, μικρότερες σχέσεις χωρίς

συναισθηματικό δέσιμο και σεξ σε μικρότερη ηλικία. Η σχέση με την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά είναι ξεκάθαρη.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τα άτομα εξελικτικά δημιουργούν στις σχέσεις τους τις συνθήκες οι οποίες υπαγορεύονται από τον τύπο δεσμού. Επιβεβαιώνουν τον τύπο δεσμού τους και υιοθετούν μια συγκεκριμένη αναπαραγωγική στρατηγική. Επίσης έχειδειχθεί από προηγούμενη έρευνα ότι το σεξουαλικό σύστημα εξυπηρετεί στην ουσία ανάγκες του συστήματος δεσμού, δηλαδή την ανάγκη για φροντίδα, συναισθηματική εγγύτητα και προστασία (Davis, Shaver & Vernon, 2004). Υπάρχουν δύο υποθέσεις για την σχέση των τύπων δεσμού με την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά: Οι ερευνητές της παραπάνω έρευνας διατύπωσαν την πρόταση ότι οι ριψοκίνδυνες συμπεριφορές προκύπτουν από την ενεργοποίηση του σεξουαλικού συστήματος για την ικανοποίηση των αναγκών του συστήματος δεσμού. Η δεύτερη άποψη είναι ότι ο ασφαλής τύπος δεσμού λειτουργεί σαν ένας προστατευτικός μηχανισμός απέναντι στις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές ενώ οι ανασφαλείς τύποι δεσμού λειτουργούν σαν ενισχυτές των παραγόντων που οδηγούν σε ριψοκίνδυνες συμπεριφορές. Παρεμβαίνουν στην δραστηριοποίηση για συμπεριφορές που προστατεύουν την υγεία και δημιουργεί φράγματα στις διαπροσωπικές σχέσεις με άτομα τα οποία θα μπορούσαν να βοηθήσουν το άτομο (Thompson, 1999). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε ομάδες υψηλού κινδύνου όπως είναι οι ιερόδουλες, οι ομοφυλόφιλοι και οι ναρκομανείς (Gwadz, Clatts, Leonard & Goldsamt, 2004) αλλά ισχύει και για τον γενικό πληθυσμό.

Η αυτοεκτίμηση δεν βρέθηκε να έχει απολύτως καμία σχέση με τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές. Κάποιες έρευνες στο παρελθόν έχουν δείξει και ότι η αυτοεκτίμηση συσχετίζεται με ριψοκίνδυνες συμπεριφορές αλλά και το αντίθετο (Smith, Gerrard & Gibbons, 1997; Rosenthal, Moore & Flynn, 1991; Neumark-Sztainer, Story, French & Resnick, 1997). Ένας από τους λόγους οι οποίοι μπορούν να ευθύνονται για αυτήν την παντελή έλλειψη συσχέτισης ανάμεσα στην αυτοεκτίμηση και τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές είναι η επιλογή της γενικής αυτοεκτίμησης για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Ίσως η γενική αυτοεκτίμηση που μετράει η κλίμακα του Rosenberg να μην είναι και η πιο κατάλληλη αφού δεν προσφέρει μεγάλη λεπτομέρεια στην ανάλυση (Harter, 1998). Θα έπρεπε ίσως να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές κλίμακες για διάφορες περιοχές της αυτοεκτίμησης, όπως π.χ. η ακαδημαϊκή αυτοεκτίμηση ή η αυτοεκτίμηση σώματος (McGee & Williams, 2000), ή η αυτοεκτίμηση σε σχέση με την οικογένεια, τους φίλους, τον

αθλητισμό (Wild, Flisher, Bhana & Lombard, 2004). Με αυτό τον τρόπο μπορούν να βρεθούν με μεγαλύτερη ευκολία και ακρίβεια οι διαφοροποιήσεις των σχέσεων μεταξύ των ρισοκίνδυνων σεξουαλικών συμπεριφορών και της αυτοεκτίμησης.

Τα παραπάνω ευρήματα ήταν αναμενόμενα. Αυτό που δεν ήταν αναμενόμενο ίσως ήταν το πόσες από τις υποθέσεις δεν επαληθεύτηκαν έστω και σε έναν μικρό βαθμό. Φαίνεται από τα αποτελέσματα πως οι στάσεις των ατόμων απέναντι στις ρισοκίνδυνες σεξουαλικές συμπεριφορές διαφέρει: Βλέπουν τον εαυτό τους ως λιγότερο ή περισσότερο ρισοκίνδυνο, λιγότερο ή περισσότερο πιστό και ούτω καθεξής. Εκτιμούν ότι θα έχουν περισσότερους ή λιγότερους συντρόφους στα επόμενα χρόνια και φαντασιώνονται περισσότερο ή λιγότερο συχνά. Όμως παρά τις προβλέψεις και τα δεδομένα από άλλες έρευνες οι συμμετέχοντες δεν διαφοροποιούνται στον αριθμό των συντρόφων ή στον αριθμό των επιπόλαιων σεξουαλικών συνευρέσεων (εκτός από τους αγχώδεις). Άραγε ποιοι είναι οι λόγοι που συντρέχουν σε αυτό; Μήπως ο τύπος δεσμού επηρεάζει τις στάσεις και τις προθέσεις του ατόμου για την ρισοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά αλλά δεν φτάνει πάντα στην έκφασή τους και στην ίδια την συμπεριφορά; Μήπως άλλοι παράγοντες επηρεάζουν την συμπεριφορά, όπως π.χ. το κοινωνικό περιβάλλον οι η αντίληψη του ρίσκου; Αυτά τα ερωτήματα είναι πέρα από τις δυνατότητες της συγκεκριμένης έρευνας.

Ένας λόγος που συνέβη αυτό ίσως να είναι και η φύση του δείγματος. Αποτελούμενο από δύο ομάδες με πολύ διαφορετικά και ίσως αντικρουόμενα χαρακτηριστικά όσον αφορά την σεξουαλική συμπεριφορά, και δη την ρισοκινδυνότητα. Περίπου οι μισοί ήταν φοιτητές, ενώ οι υπόλοιποι ήταν άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, οι περισσότεροι παντρεμένοι ή σε μία μακρόχρονη σοβαρή σχέση. Τα δείγματα ήταν πολύ μικρά για να εξεταστούν ξεχωριστά έτσι ώστε να μπορέσει να εξαχθεί ένα αξιόπιστο συμπέρασμα. Είναι πολύ πιθανό τα αντικρουόμενα δεδομένα να αλλοίωσαν τα αποτελέσματα κρύβοντας κάποιες πιθανές συσχετίσεις. Με την έκδοση της παγκόσμιας συγκεντρωτικής έρευνας αυτή η απορία ίσως λυθεί.

Ένας από τους περιορισμούς της παρούσας έρευνας ήταν η μέθοδος εξαγωγής συμπερασμάτων. Η συσχέτιση που χρησιμοποιήθηκε δεν επιτρέπει την ασφαλή διατύπωση ενός συμπαγούς μοντέλου για την επιρροή του τύπου δεσμού στην ρισοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά. Δεν μπορούμε να καθορίσουμε αν ο τύπος δεσμού επηρεάζει την συμπεριφορά ή το αντίθετο, η μήπως και τα δύο

συμμεταβάλλονται κάτω από την επήρεια ενός τρίτου παράγοντα. Επίσης το μέγεθος του δείγματος ήταν σχετικά μικρό (N=100) και δεν επέτρεπε αναλύσεις σε υποκατηγορίες του πληθυσμού, ειδικά όσον αφορά τις πιο αδύναμες συσχετίσεις. Αυτές οι τελευταίες ενώ έδειχναν μία σαφή τάση προς κάποια συμπεριφορά δεν έφτασαν σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας. Κάποιες από αυτές ίσως να επιβεβαιωνόντουσαν αν το δείγμα ήταν μεγαλύτερο, ειδικά για τους άντρες. Ο τρίτος περιορισμός ήταν η διττή φύση του δείγματος. Το δείγμα αποτελούνταν από φοιτητές σε ποσοστό περίπου 50% και από μεγαλύτερες ηλικίες στο υπόλοιπο 50%. Οι συμπεριφορές των δύο αυτών δειγμάτων συχνά διαφέρουν, ειδικά όσον αφορά την σεξουαλική συμπεριφορά. Έτσι, μπορεί να προέκυψε μία στατιστική «απόκρυψη» αποτελεσμάτων από την αντικρουόμενη συμπεριφορά. Το μέγεθος του δείγματος δεν επέτρεπε την επιμέρους ανάλυση των υποομάδων. Ο τέταρτος και τελευταίος περιορισμός έγκειται στο ότι η έρευνα αυτή βασίστηκε στην αυτοαναφορά, με όσα αυτή συνεπάγεται, κυρίως στον ευαίσθητο τομέα της σεξουαλικότητας. Ήδη από την εποχή του Kinsey είχε παρατηρηθεί η τάση των αντρών να αναφέρουν περισσότερη σεξουαλική δραστηριότητα από την πραγματική και η τάση των γυναικών να αναφέρουν λιγότερη σεξουαλική δραστηριότητα από την πραγματική (Kinsey et al., 1948; 1953). Επίσης εισβάλλει και η υποκειμενική αντίληψη των ατόμων για τον εαυτό τους και για τις σχέσεις τους.

Η παρούσα έρευνα αν και είχε κάποια ενδιαφέροντα ευρήματα δεν μπόρεσε να επιβεβαιώσει πολλές από τις υποθέσεις. Περαιτέρω έρευνα θα έπρεπε να γίνει για να διασαφηνιστούν οι σχέσεις ανάμεσα στους τύπους δεσμού και την συμπεριφορά. Μία πρώτη προσέγγιση θα μπορούσε να είναι η συγκέντρωση ερωτηματολογίων από ένα πολύ μεγαλύτερο δείγμα έτσι ώστε να υπάρξουν πιο αξιόπιστα αποτελέσματα. Επίσης θα μπορούσαν να αναλυθούν και οι συμπεριφορές των επιμέρους υποομάδων, όπως π.χ. οι παντρεμένοι ή οι χήροι. Οι ομάδες υψηλού κινδύνου, που δεν αντιπροσωπεύονταν καθόλου σε αυτό το δείγμα θα έπρεπε να ληφθούν υπ' όψιν μιας και είναι αυτές οι οποίες χρήζουν άμεσης παρέμβασης. Μία ακόμη προσέγγιση που πρέπει να επιχειρηθεί είναι και η εφαρμογή της έρευνας σε ζευγάρια έτσι ώστε να παρατηρηθούν και οι διαφοροποιήσεις στην υποκειμενική αντίληψη της σχέσης και του κινδύνου στους δύο συντρόφους.

Η παρούσα έρευνα ανέλυσε τις σχέσεις που διέπουν τους τύπους δεσμού, την αυτοεκτίμηση και την ριψοκίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά απέναντι στο AIDS. Αν και βρέθηκαν κάποια ευρήματα που δείχνουν κάποια σαφή συσχέτιση ανάμεσα στους

τύπους δεσμού και την ριψοκίνδυνη συμπεριφορά, κυρίως όσον αφορά τις στάσεις και τα πιστεύω των συμμετεχόντων, οι αιτιακές συνδέσεις παραμένουν δυσδιάκριτες. Οι μηχανισμοί με τους οποίους ο τύπος δεσμού συμβάλλει στην διαμόρφωση της συμπεριφοράς είναι περίπλοκοι και ακόμη δεν έχουν πλήρως κατανοηθεί. Η συμπεριφορά καθορίζεται και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και ο ρόλος του δεσμού είναι ακόμη θολός και το πιο πιθανό είναι ότι διαφέρει από άτομο σε άτομο.

Βιβλιογραφία

- Abraham, C., Sheeran, P., Speers, R. & Abrams, D. (1992). Health beliefs and promotion of HIV-preventive intentions among teenagers: a Scottish perspective. *Health Psychology, 11*, 363-370.
- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of attachment*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist, 44*, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Asendorpf, J. B., & Wilpers, S. (2000). Attachment security and available support: Closely linked relationship qualities. *Journal of Social and Personal Relationships, 17*, 115-138.
- Aspinwall, L. G., Kemeny, M. E., Taylor, S. E., Schneider, S. G., & Dudley, J. P. (1991). Relative effectiveness of methods of breast self-examination. *Journal of Behavioral Medicine, 14*, 357-368.
- Baldwin, M., Fehr, B., Keedian, E. & Seidel, M. (1993). An exploration of the relational schemata underlying attachment styles: self-report and lexical decision approaches. *Personality and Social Psychology Bulletin, 19*, 746-754.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226-244.
- Baumeister, R. F. (1990). Suicide as escape from self. *Psychological Review, 97*, 90-113.
- Berman, W. H., & Sperling, M. B. (1991). Attachment and distress in the transition to college. *Journal of Youth and Adolescence, 20*, 427-440.
- Birnbaum, G. E., Orr, I., Mikulincer, M., & Florian, V. (1997). When marriage breaks up: Does attachment style contribute to coping and mental health? *Journal of Social and Personal Relationships, 14*, 643-654.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.

- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3, Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss: Attachment* (rev. ed.). New York: Basic Books (Original work published 1969).
- Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation and romantic relation functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *21*, 267-283.
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, *50*, 3-35.
- Campbell, S. M., Peplau, L. A. & DeBro, S. C. (1992). Women, men and condoms. Attitudes and experiences of heterosexual college students. *Psychology of Women Quarterly*, *16*, 273-288.
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., & Jaffe, K. (1994). Depression, working models of others, and relationship functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*, *66*, 127-140.
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2000). A safe haven: An attachment theory perspective on support and caregiving in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*, 1053-1073.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, *58*, 644-663.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*, 1380–1397.
- Curran, J. W. (1985). The epidemiology and prevention of acquired immunodeficiency syndrome. *Annals of Internal Medicine*, *103*, 657-662.
- Davis, D., Shaver, P. R., Vernon, M. L. (2003). Physical, emotional and physical reactions to breaking up: The roles of gender, age, emotional involvement, and attachment style. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *29*(7), 871-884.
- Davis, D., Shaver, P. R., Vernon, M. L. (2004). Attachment style and subjective motivations for sex. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *30*(8), 1076-1090.

- DiClemente, R. J., Lanier, M. M., Horan, P. F. & Lodico, M. (1991). Comparison of AIDS knowledge, attitudes and behaviours among incarcerated adolescents and a public school sample in San Francisco. *American Journal of Public Health, 81*, 628-630.
- Dontas, C., Maratos, O., Fafoutis, M., & Karangelis, A. (1985). Early social development in institutionally reared Greek infants: Attachment and peer interaction. *Monographs of the Society for Child Development, 50*(1 & 2), 136-146.
- Eagly, A. (1987). *Sex differences in social behaviour: a social role interpretation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (2004). Attachment and sexuality in close relationships. In J. H. Harvey, A. Wenzel & S. Sprecher (Eds.), *Handbook of Sexuality in Close Relationships* (pp. 183-201). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Feeney, J. A., Kelly, L., Gallois, C., Peterson, C., & Terry, D. J. (1999). Attachment style, assertive communication, and safer-sex behaviour. *Journal of Applied Social Psychology, 29*(9), 1964-1983.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 281-291.
- Feeney, J. A., & Ryan, S. M. (1994). Attachment style and affect regulation: relationships with health behaviour and family experience of illness in a student sample. *Health Psychology, 13*, 334-345.
- Gardner, W., & Wilcox, B.L. (1993). Political intervention in scientific peer review: Research on adolescent sexual behavior. *American Psychologist, 48*, 972-983.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). The metaphysics of measurement: the case of adult attachment. *Advances in Personal Relationships, 5*, 17-52.
- Grossmann, K. E., Grossmann, K., & Schwan, A. (1986). Capturing the wider view of attachment: a reanalysis of Ainsworth's strange situation. In C. E. Izard & P. B. Read (Eds.), *Measuring emotions in infants and children* (Vol. 2, pp. 124-175). New York: Cambridge University Press.
- Guimarães, I. R. F. (1994). Women, sexuality and AIDS: a prevention program. In A. Costa & T. Amado (Eds.), *Alternative Escapes: Health, sexuality and*

- reproduction in Latin America* (pp. 249-281). Sao Paulo: Fundacao Carlos Chagas.
- Gwadz, M. V., Clatts, M. C., Leonard, N. R., Goldsamt, L. (2004). Attachment style, childhood adversity and behavioral risk among young men who have sex with men. *Journal of adolescent health, 34*, 402-413.
- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behavior. *Journal of Theoretical Biology, 7*, 1-52.
- Harter, S. (1998). The development of self-representations. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: vol.3, Social, emotional and personality development* (pp.1097-1149). New York: John Wiley & Sons.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(3), 511-524.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5*, 1-22.
- Hebling, E. M., & Guimarães, I. R. F. (2004). Women and AIDS: Gender relations and condom use with steady partners. *Cad. Saude Publico, 20*, 1211-1218.
- Impett, E. A., & Peplau, L. A. (2002). Why some women consent to unwanted sex with a dating partner: insights from attachment theory. *Psychology of Women Quarterly, 26*, 360-370.
- Ingersoll, G. M., & Orr, D. P. (1989). Behavioural and emotional risk in early adolescents. *Journal of Early Adolescence, 9*, 396-408.
- Ingham, R., Woodcock, A. & Stenner, K. (1992). The limitations of rational decision-making models as applied to young peoples' sexual behaviour. In P. Aggleton, P. Davies & G. Hart (Eds.) *AIDS, Rights, Risks and Reason* (pp.163-173). London: Falmer Press.
- Irwin, C. E., & Millstein, S. G. (1986). Biopsychosocial correlates of risk-taking behaviours during adolescence. *Journal of Adolescent Health Care, 7*, 82-96.
- Jang, S. J., & Thornberry, T. P. (1998). Self-esteem, delinquent peers, and delinquency: a test of the self-enhancement thesis. *American Sociological Review, 63*, 586-598.
- Kafetsios, K. (2000). Adult Attachment, coping with stress and social support as predictors of mental health. Comparative results from Greece and the UK.

- Abstracts of the International Conference in Personal Relationships*, 38-39.
Australia: University of Queensland.
- Kalichman, S. C. & Hunter, T. L. (1992). The disclosure of celebrity HIV infection: its effects on public attitudes. *American Journal of Public Health*, 82, 1374-1376.
- Kasl, S. V., & Cobb, J. (1966). Health behaviour, illness behaviour and sick role behaviour. *Archives of Environmental Health*, 12, 531-541.
- Keelan, J. P. R., Dion, K. K., Dion, K. L. (1998). Attachment style and relationship satisfaction: Test of a self-disclosure explanation. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 30, 24-35.
- Kinsey, A. C., Pomerey, W. B., and Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: W. B. Saunders.
- Kinsey, A. C., Pomerey, W. B., Martin, C. E., and Gebhard, P. H. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia: W. B. Saunders.
- Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender and relationship stability: a longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 505-512.
- Kline, A. & Strickler, J. (1993). Perceptions of risk for AIDS among women in drug treatment. *Health Psychology*, 12(4), 313-323.
- Kobak, R., & Hazan, C. (1991). Attachment in marriage: effects of security and accuracy in working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 861-869.
- Kobak, R., & Sceery, A. (1988). The transition to college: working models of attachment, affect regulation, and perception of self and others. *Child development*, 88, 135-146.
- Kotler, T, Buzwell, S., Romeo, Y., Bowland, J. (1994). Avoidant attachment as a risk factor for health. *British Journal of Medical Psychology*, 67, 237-245.
- LeBlanc, A. J. (1993). Examining HIV-related knowledge about adults in the U.S. *Journal of Health and Social Behavior*, 34, 23-26.
- Leventhal, H., Prochaska, T. R., & Hirschman R. S. (1985). Preventive health behaviour across the life span. In J. C. Rosen and L. J. Solomon (Eds.) *Prevention in Health Psychology*. Hanover, NH: University Press of New England.

- Lutkenhaus, P., Grossmann, K. E., & Grossmann, K. (1985). Infant-mother attachment at 12 months and style of interaction with a stranger at the age of three years. *Child Development, 56*, 1538-1572.
- Main, M. (1990). Parental aversion to infant-initiated contact is correlated with the parent's own rejection during childhood. In K. E. Barnard & T. B. Brazleton (Eds.), *Touch: the foundation of experience* (pp. 461-495), Madison, CT: International Universities Press.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: a move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 50*, 66-104.
- Martin, J. L. (1986). Demographic factors, sexual behavior patterns and HIV antibody status among New York City gay men. Paper presented at the annual meeting of the APA, Washington, DC.
- McGee, R., & Williams, S. (2000). Does low self-esteem predict health compromising behaviours among adolescents? *Journal of Adolescence, 23*, 569-582.
- McKusick, L., Horstman, W. & Coates, T. (1985). AIDS and sexual behaviour reported by gay men in San Francisco. *American Journal of Public Health, 35*(2), 187-193.
- McCusker, J., Stoddard, A. M., Zapka, J. G., Zorn, M., & Mayer, K. H. (1989). Predictors of AIDS-preventive behaviour among homosexually active men: a longitudinal study. *AIDS, 3*, 443-448.
- Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 321-331.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1996). Emotional reaction to interpersonal losses over the life span: An attachment theoretical perspective. In C. Magai & S. H. McFadden (Eds.), *Handbook of emotion, adult development and aging* (pp.269-285). San Diego, CA: Academic Press.
- Mikulincer, M., Florian, V., & Weller, A. (1993). Attachment styles, coping strategies, and posttraumatic psychological distress: The accessibility and architecture of affective memories. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 917-925.
- Moore, S., & Rosenthal, D. (1993). *Sexuality in adolescence*. New York: Routledge.

- Nemeroff, C. J. (1995). Magical thinking about illness virulence: Conception of germs from “safe” versus “dangerous” others. *Health Psychology, 14*, 147-151.
- Neumark-Sztainer, D., Story, M., French, S. A. and Resnick, M. D. (1997). Psychosocial correlates of health compromising behaviors among adolescents. *Health Education Research, 12*, 37–52.
- Oliver, M. B. & Hyde, J. S. (1993). Gender differences in sexuality: a meta-analysis. *Psychological Bulletin, 114*, 29-51.
- Paiva, V, Latorre , M. R., Gravato, N., Lacerda, R. (2002). Sexuality of women living with HIV/AIDS in Sao Paulo. *Cad. Saude Publica, 18*, 1609-1619.
- Park, L. E., Crocker, J., & Mickelson, K. D. (2004). Attachment styles and contingencies of self-worth, *Personality and Social Psychology Bulletin, 30(10)*, 1243-1254.
- Pervin, L. A., & John, O. P. (1999). *Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και εφαρμογές*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Poikolainen, K., Tuulio-Henrikson, A., Aalto-Setälä, T., Marttunen, M., & Lönnqvist, J. (2001). Predictors of alcohol intake and heavy drinking in early adulthood: a 5-year follow-up of 15-19 year Finnish adolescents. *Alcohol and Alcoholism, 36*, 85-88.
- Rotheram-Borus, M, Rosario, M., Reid, H., & Koopman, C. (1995). Predicting patterns of sexual acts among homosexual and bisexual youths. *American Journal of Psychiatry, 152*, 588–595.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Rosenthal, D., Moore, S., & Flynn, I. (1991). Adolescent self-efficacy, self-esteem, and sexual risk-taking. *Journal of Community Applied Social Psychology 1*, 77–88.
- Rothbard, J., & Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the lifespan. In M. B. Sperling & W. H. Berman (Eds.), *Attachment in adults: clinical and development perspectives* (pp. 31-71). New York: Guilford Press.
- Scharfe, E., & Eldredge, D. (2001). Associations between attachment representations and health behaviors in late adolescence. *Journal of Health Psychology, 6(3)*, 295-307.

- Seal, A., Minichiello, V., & Omodei, M. (1997). Young women's sexual risk taking behaviour: revisiting the influences of sexual self-efficacy and sexual self-esteem. *International Journal of STD and AIDS*, 8, 159–165.
- Shafer, A. B. (2001). The Big Five and Sexuality Trait Terms as Predictors of Relationships and Sex. *Journal of Research in Personality*, 35, 313-338.
- Shaver, P., & Hazan, C. (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 473-501.
- Simpson, J. A. (1999). Attachment theory in modern evolutionary perspective. In J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment* (pp. 115-140). New York: Guilford.
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 870-883.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Nelligan, J. S. (1992). Support and seeking support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 434-446.
- Smith, G., Gerrard, M., Gibbons, F. (1997). Self-esteem and the relation between risk behaviour and perceptions of vulnerability to unplanned pregnancy in college women. *Health Psychology*, 16, 137–46.
- Solomon, M. S. & DeJong, W. (1986). Recent sexually transmitted disease prevention efforts and their implications for AIDS health education. *Health Education Quarterly*, 13(4).
- Sperling, M. B., & Berman, W. H. (Eds.) (1994). *Attachment in adults: clinical and developmental perspectives*. New York: Guilford Press
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1977). Attachment as an organisational construct. *Child Development*, 48, 1184-1199.
- St. Lawrence, J. S. (1993). African-American adolescents' knowledge, health-related attitudes, sexual behaviour and contraceptive decisions: implications for the prevention of adolescent HIV infection. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 104-112.
- Thompson, R. A. (1999). Early attachment and later development. In J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment* (pp. 265-286). New York: Guilford.

- Turner, R. A., Irwin, C. E., Tschann, J. M., & Millstein, S. G. (1993). Autonomy, relatedness and the initiation of health risk behaviors in early adolescence. *Health Psychology, 12*, 200-208.
- van der Velde, F. W., & Van der Pligt, J. (1991). AIDS-related health behavior: coping, protection, motivation, and previous behavior. *Journal of Behavioural Medicine, 14*, 429-452.
- Walsh, A. (1992). Drug use and sexual behaviour: users, experimenters and abstainers. *Journal of Social Psychology, 132*, 691-693.
- Walter, H., Vaughan, R., Cohall, A. (1991). Psychosocial influences on acquired immunodeficiency syndrome-risk behaviors among high school students. *Pediatrics, 88*, 846-852.
- Weinfield, N. S., Sroufe, L. A., Egeland, B., & Carlson, E. A. (1999). The nature of individual differences in infant-caregiver attachment. In J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* (pp. 68-111). New York: Guilford.
- Wild, L. G., Flisher, A. J., Bhana, A., & Lombard, C. (2004). Associations among adolescent risk behaviors and self-esteem in six domains. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*(8), 1454-1467.
- World Health Organization (2004). *Epidemiological fact sheets on HIV and STIs: Greece*. Web site www.who.int/hiv. Withdrawn from the Google online database on the 17th January 2005.

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Το μοντέλο των τεσσάρων τύπων δεσμού των Bartholomew & Horowitz (1991).....	12
Πίνακας 2: Περιγραφική Στατιστική Μεταβλητών.....	25
Πίνακας 3: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης ασφάλειας και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών.....	26
Πίνακας 4: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης ασφάλειας και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας.....	27
Πίνακας 5: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης αποφυγής και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών.....	28
Πίνακας 6: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης αποφυγής και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας....	28
Πίνακας 7: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης άγχους και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών.....	29
Πίνακας 8: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης άγχους και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας....	30
Πίνακας 9: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης φόβου και ριψοκίνδυνων συμπεριφορών.....	30
Πίνακας 10: Συσχετίσεις μεταξύ διάστασης φόβου και αυτοχαρακτηρισμών της σεξουαλικότητας....	31
Πίνακας 11: Συσχετίσεις μεταξύ της διάστασης ασφάλειας, των εκτιμώμενων συντρόφων για το μέλλον και της συχνότητας των φαντασιώσεων.....	32